ספר מלאכת שלמה

מהג"מ **שלמה עדני** זצ"ל חד מרבנן קשישאי בעה"ק חברון ת"ו תלמיד הג"מ **בצלאל אשכנזי** זצ"ל.

ובעזה"י מקדש זמן הסוכות. נתחיל מסכת סכות

מסכת סכות

פרק א כיצד העדים נעשין זוממין. בגמרא מפרש דהאי כילד קאי אשלמי סנהדרין דקתני התם כל הזוממין מקדימין כלומר אין להם לעסוק מיהם אחרת אלא משכימין לאותה מיתה שנגמר בה דינו של נידון חוץ מזוממי בת כהן וכועלה וקאמר הכא עוד יש זוממין אחרים שאין מקדימין בהן דין הומה כלל אלא מלקות ועלה מפרש כילד אותה העדים שאין מקדימין בהן דין הומה נעשין זוממין: **מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה**. וכגון שהעדים הם כהנים והעידו על מי שהוחזק בהן שהוא בן גרושה וכו'. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל בכל הספרים נרשמין מכות אחר סנהדרין ובכ"א פ' שנים עשר וקאי אסנהדרין ע"ש: **אלא לוקה ארבעים**. וכתבו תוס' ז"ל וכיון דלוקין את המ' הוי כאחר זמם והוי שפיר עדות שאתה יכול להזימה ויש לדקדק אמאי לא נקט מעידני באים פלוני שהוא ממזר דזה הוה שייך בין בישראל בין בכהנים ובן גרושה לא פסיל אלא בכהנים ויש ליישב דנקטיה משום דקאי לזוממי בת כהן כדאיתא בגמרא ולכך נקט מידי דשייך בכהונה ע"כ: **שהוא חייב מלות** בנקודת חירק בלמד ושוא בגימל והולם בלמד. וי"ם דגרסי שהוא חייב גלות: **שגירש את אשתו**. כו' והכיאו תוס' ז"ל להאי בבא בפ' החובל דף פ"ח: **אומדים כמה**. בדלי"ת לשון אומד. וי"ם דגרסי אלא אומדין והר"ר יהוסף ז"ל כתב בכל הספרים גרסינן אומרים בריש. וביד פ' עשרים הלכות עדות סימן ח' ורפב"א וסימן ד'. ובטור ח"מ סימן נ"ח. וכתב הרא"ש ז"ל מעידין אנו באים פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של ע אם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה ירשנה בעלה כילד שמין רב חסדא אמר בבעל רב נתן בר אושעיא אמר באשה אמר רב פפא באשה בכתובתה פי' רש"י ז"ל בבעל כי יש זכות ספק לאיש ולאשה בכתובתה זו היא מצפה שמא ימות או ירשנה ותגבה כולה והוא מצפה שמא המות בחייו וירשנה ואם בא למכור לאחרים הוא זכות וספקו הוא זכות שפיקה שלו גמכר ביותר משלה לפי שהוא אוכל פירות המיד מקרקע המיוחד לכתובתה ושוד שהוא מוחזק ושומר והיא מחברא גוביינא וסבר רב חסדא ששמין בכמה היה יכול למכור זכות שפקו וסכום זה ישלמו לו כי בלו להפסידו אותו שכום כי חייבוהו לפרוע כתובתה מיד ורב נתן בר אושעיא סבר שישלמו כל כתובתה חוץ ממה שהיתה היא יכולה למכור טובת הנאה שלה אם תתאלמן או תתגרש זה יכול וכל השאר יכלו ורב פפא אמר באשה בכתובתה סבר כרב נתן ובא לאוסיף דדוקא כתובתה ישלמו ולא זכות שיש לו בנכסי מלוג שלה שהוא אוכל פירות בחייה ואם מתה ירשנה שבאו להפסידו שיכולין לומר לא ידענו שהיה לה נכסי מלוג וירלה דגם תוספת כתובה ונכסי צאן ברזל אין משלמין לפי שלא ידעו בהם וקיימא לן דאין זכות לבעל במכירת כתובתה אם לא במכירת נכסי צאן ברזל שלה שהיה לו ליורשה אם תמות בחייו ולאותו זכות ירושה ימכור לאחר ואתי"ל דרב חסדא סבר דמשלמין זכות שהיה לו בנ"מ ובנכסי צאן ברזל מכל מקום ליישא דמתניתין דקתני ולא נתן לה כתובתה כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו משמע דבחשבון כתובה מיירי הלכך נ"ל לפרש המשנה בפשוטה על דרך בגא הסמוכה לה אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידיו אלף זוז בין נותנים מכאן ועד שלשים יום בין נותנים מכאן ועד עשר שנים הכא נמי שמין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שהיבוהו ליתן מיד שתהיה בידו עד זמן שתתאלמן או תתגרש או שמא לא יצערה לעולם כי שמא תמות בחייו וירשנה בין כ"מ בין נכסי צאן ברזל ותוספת כתובתה כל מה שבאו להפסידו ונבי עלה בגמרא כילד שמין פי' בשלמא בגא דסיפא הסומא ידועה בין שלשים יום ובין עשר שנים אבל שומא זו היאך ישומו זמן מיתה וגירושין וקאמר רב חסדא דשמין בבעל אם הוא יולד או זקן או בריא או חלש דבזה הלוקח נותן עיניו וכן לענין גירושין אם הוא קפדן בממונו או ותרן אם תקנינו ירגשנה או שבלן ואם לממונו ולא ירגשנה ורב נתן בר שאם הבעל נותן הלוקח ורב פפא סבר כרב נתן דשמין באשה ונם בקרקע המיוחד לכתובתה אם היא עדית או זבורית דבזה נותן הלוקח עיניו ומה שפירש רב אלפס ז"ל אם כתובה מרובה או מועטת אין זה נכון דהיינו מתניתין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו היינו לפי גודלה וקטנה והלכתא כרב פפא עכ"ל ז"ל. ועיין עוד ברב אלפס ז"ל ובשבר המאור וספר מלחמת ה': **והוא אומר מכאן ועד עשר שנים**. אומדין ההפסד שהיה לזה בקרקעה זו וכך שלמו. ולשון הרמב"ם ז"ל אם רבי"א והלוה אומר עד חמש שנים אחר השלשים יום: **ב מעידין אנו באיש פלוני שחייב** וכו' פרק אלו נערות דף ל"ב והתם מפרש ר' אלעא מ"מ דחכמים דאמרו משלש ואינו לוקה ולא אמרי לוקה ואינו משלם דבפירוש רבתה תורה עדים לתשלומין דמכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו יד ביד למה לי פי' דסמוך ליה לא תחוס עייך נפש בנפש יד ביד אלא דבר הניתן מיד ליד ומאי היא ממון: **שחייב לחברו מאתים זוז**. תוס' שבת פ' מי שהחשיך דף קנ"ב. בפי' רש"ל מלקות משום לא תענה. אמר המלקה כתבו תוס' ז"ל דהאי דקאמר לעיל גבי לא תענה דמשום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו היינו אי לאו קרא דוהלדיקו אבל בתר דאני לן קרא דוהלדיקו דשייך בו מלקות יש לנו לומר דלקי מלא תענה עכ"ל ז"ל. ובגמרא ורבנן האי לא תענה מאי דרשי ביה דממון ולאי לא בעי מזהרה ומשני מיבעי ליה לאזהרה לעדים זוממין שמעידין באים פלוני שחייב מלקות דלא עבר עובר הנוף אלא א"כ בהיסיר ור"מ נפקא ליה מוהשמרים שמעו ויירלו ולא יוסיפו ורבנן ההוא מיבעי ליה לאתרבעה הצריכים להכרחה דלאחר שנעשה צריכין כ"ד לבכריז כך וכך נהרג פלוני כהרוג דתנן בפ' בתרא דסנהדרין לענין זקן ממרא ורבנן הכרחה מישמעו ויירלו נפקא ואזהרה מלא יוסיפו: **שלא השם המביאו לידי מכות מביאו** וכו'. בגמרא מפרש עולא טעמא דר"מ דגמר ממולא שם רע דכתיב ביה ויסרו אותו דהיינו מלקות ועבשו אותו ממון ומה מולא שם רע לוקה ומשלם אף כל לוקה ומשלם וסבר לה כר' עקיבא דאמר עדים זוממין קנסא הוא ולפיכך ממולא שם רע דהוי נמי קנסא ורבנן סברי עדים זוממין ממולא הוא ולהכי לא יליפי ממולא שם רע דהוי קנס וכל קנס חדוש הוא ומחדוש לא יליפין. ומיהו תוס' ז"ל הוכיחו דאפילו בממון סבר ר"מ דלוקה ומשלם ורבנן פליגי עליה. ומילתיה דר' מאיר איתה בפ' הפועלים דף ל"א. ור' נחוליא בן הקנה אית ליה נמי דלוקה ומשלם כדמוכח בפ' אלו נערות דף ל"ב. וביד רפי"ח דהלכות עדות. ובטור ח"מ סימן נ"ח: **ג שהוא חייב מלקות מ'**. תוס' שם פ' מי שהחשיך ודפ"ק דסנהדרין דף יו"ד: **וחכמים אומרים אינם לוקים אלא מ'**. משום כאשר זמם אבל משום לא תענה לא לקו דמשום רשעה אחה אתה מחייבו ובגמרא מפרש דרבנן מיבעי ליה קרא דלא תענה לאזהרה לעדים זוממין וכו' כדכתיבנא ליה לעיל בסמוך: **משלשין**. וכו' תוס' פ' החובל דף פ"ו. ובטור ח"מ סימן נ"ח: **משלשין**. פי' רש"י ז"ל בכ"ב הנוסח לשון חלוקה לפי חשבון הוא לחלקים מרובים או לשלשה חלקים או לד' או לחמשה או ליותר ואיתה נמי בפירקין דף ג' ע"א וכפי' עוד רש"י ז"ל כאן אם שלשה עדים או ד' הן ב"ד נעשין שלים ביניהם להשוותם בפרעון אים אים לפי חלקו ע"כ: **אבל אם העידוהו. הר"ר יהוסף ז"ל מחק מלות** אבל אם: **ד היאך אתם מעידין שהרי הנהרג הזה או ההורג הזה היה שמנו**. אית דגרסי איתו אתם מעידין שזה הרג את זה שהרי ההורג הזה או הנהרג היה שמנו וכו'. ופי' רש"י ז"ל שיזומו את עצמן שיזומו אותן בעסקי נופן ולא בעסקי ההורג והנהרג כדמפרש ואזיל ע"כ ונם התוס' ז"ל כתבו עד שיזומו את עצמן פי' עצמן של עדים שיאמרו להם אתם במקום פלוני עמנו הייתם ולא שיאמרו הנהרג או הנהרג היה עמנו ע"כ ואיני יודע מה מלמדים אותנו ומאי לכל הפחות לא היו נורסין מלות ההורג או הנהרג במשנה. וכתב בספר הלבוש בחשן המשפט סימן נ"ח וז"ל ופעמים שהמיתה התורה למזיקים יותר מלמוזמים משום כיון שמעידין המזיקין על נופן של דברי המוזמין הן אינם נאמנים על עצמן לומר לא היינו עמכם כאשר נאמנים לומר לא עשינו כך וכך כגון אם באו שני עדים והעידו על שנים או אפילו על מאה שהרגו את הנפש או שחללו את הבהמה מאמינים לעדים להרגם ואין אנו מאמינים לאלו שאומרים שלא עשו כך וכך דאדם קרוב אצל עצמו ואינו מעיד על עצמו ה"ג אין מאמינים לאלו שיאמרו לא היינו עמכם שמעידים על עצמן אלא מאמינים למזיקים המעידים על נופן ופטרינן אותו שפטורי ולא עוד אלא שהעדים המוזמין חייבין לשלם לאותו פטורי כפי מה שרצו לחייבו דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ורבתה התורה בפי' שחייבין לשלם ממון שהיו רוצים לחייבו לשלם דכתיב יד ביד וגו' ומקשינן כיון דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם יד ביד למה לי אלא לרבות דבר הניתן מיד ליד דהיינו הבלומין ולא נאמר כיון שהם עליהם חיוב מלקות משום לא תענה נרשע עד שקר לא מחייבם ממון קמ"ל יד ביד לחייבו ממון ולא מלקות ומשלמין הממון בין שנישם עכ"ל ז"ל. וכתב הרב אלפס ז"ל בפ' מרובה דף כ"ט דכל הזמה דמתניתין ומתניתא דאיירי בעדים זוממין לא מייירי אלא בעדות על פה אבל בעדות בספר לא אשכחן לה דאיירי בה דמילתא דחיקתא היא הלא תראה שלא פירשה בירושלמי אלא בעדות על פה ואלריך שם ע"ש:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ה איסטטית פי' ראשון שהביא רש"י הוא לרש"י ז"ל והפירוש השני הוא לרב אלפס והרמב"ם ז"ל. כלומר וכי יורה של אפשים היא זו שכל הנוגע בה יטמא מן הטבע וכבר נמי איך אפשר שכל אלו הכיתות היו עומדין במקום אחד וכי טולי עלמא נגייהו הוי קיימי אלא אינה נהרגת אלא את הראשונה בלבד כלומר לא נאמין אותה את המזמת אלא על את ראשונה בלבד ולכל הפירושים באו אחרים והזימום ר"ל שאחר שהזימו העדים הראשונים באו אחרים והעידו באותה עדות בעצמה והזימום הבאים שהזימו לראשונים ושוב באה את שלישית והעידו אותה עדות בעצמה והזימום אותם הבאים שהזימו לכת הראשונה והבאים וכן כל כת וכת שתבוא והעיד על אותו פלוני שהרג את הנפש אותן הבאים שהזימו לכת ראשונה עומדים כנגדם ומזימין אותם ואפילו מאה כיתות ואותם הבאים מזימין אותם כולם יהרגו על פי אותם הב' ופליג ר' יהודא וקאמר דלא מקבלינן סהדותייהו רק לגבי את ראשונה בלבד ודלא כפי' הראשונים שפירשו דהאי דקתני באו אחרים והזימו ס כגון דאתו סהדי ואיזמו להני דאחיזמו לסהדי קמאי והדר אתו סהדי אחריני ואחיזמו להני דאחיזמו לסהדי קמאי וכן עד כמה זימני הני מזומי להני והני מזומי להני והאריך רב אלפס ז"ל והביא ראיה לפירוש האחרונים ולתה פירוש הראשונים ומתניתין נמי דייקא דקתני אפילו מאה כולם יהרגו ואי ס"ד דהני מזומי להני והני מזומי להני מאי כולם יהרגו הא לא מיחייב קטלא אלא מאן דקיימא עליה הזמה בלחוד ושוב ר' יהודה דקאמר אינה נהרגת אלא את הראשונה בלבד להוא פירוש דקמאי היכי מתברר טעמא הלכך ליכא לפרושי אלא כדפרשינן ע"כ בקיצור מהרי"ף ז"ל וגם בעל המאור ז"ל כתב על פירוש הראשונים דלאו כלום הוא אלא שדחה קצת מדברי הרי"ף ז"ל אבל הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות כתב בחמת עיקר הפירוש כמו שפירשו הראשונים ז"ל סבר מלינו מפורש בתוספתא וכבר קיימתי את דבריהם ז"ל בפירוש המשנה וכו' ע"ש. וביד פ' עשרים והלכות עדות סימן ה'. ובטור ח"מ סימן ל"ח: **ואינה נהרגת אלא**. וכו' כל"ל: **ן אין העדים זוממין נהרגין**. פ' אחד דיני ממונות דף ל"ב. וכפי' רעו"ל צריך להגיה על פיהן ואח"כ החזמו שהרי הלוקים אומרים וכו' פי' מנין אנו יודעים דלא יהרגו עד שיגמר הדין ממעשה שהיה שהרי פעם אחת אמרו שלוקים וכו' ומאותו הפלגות למדנו שאין נהרגין עד שיגמר הדין כך כ"ל לפרש הרי"ף ז"ל: **שנאמר נפש בנפש**. בעדים זוממין כתיב לא תחוס עינך נפש בנפש וכן בכולה מתניתין ואפשר לחיות דנרסינן תחת כמו באתיבתא בסמוך בס"ד. ובטור ח"מ סימן ל"ח. וכתבו תוס' ז"ל בפ"ק דב"ק דף כ' דאפילו אם העידו על שור הם שהזיק או העידו פלוני חייב לפלוני מנה דדינו בזכויות דעדים זוממין משלמין ממיטב מנ"ש דתתח תחת ופי' רש"י ז"ל משור דכתיב ביה שור תחת השור והכא כתיב נפש בנפש דכמאן דכתיב תחת דמי מה התם ממיטב דגמר משן ורגל דכתיב ביה מיטב שדהו אף כאן מיטב. וגם מכאן משמע דנרסינן נפש בנפש. אי נמי לאידך גיסא דאפשר דנרסינן תחת מן הנפש שכתב הוא עצמו ז"ל פרש כיון דכתיב נפש בנפש כמאן דכתיב תחת דמי ואתה תבחר ולא אני: **ן אלא להקיש שלשה לשנים**. בפ' נע פשוט דף ק"ס. ובוכחא אחרינא יותר הגומה אלא להקיש שנים לנפש מה נפש וכו'. אלא אלא מלתא כן בשום מקום. וגם הר"ר יוסף ז"ל לא הקיש מה נפש אלא מזמין את הנשים אף שנים תני את הנפש וכך מ"ל הגיה הרי"ף ז"ל ויומו היו"ד בשב"א והזי"קפת"ח וסמ"ס דנוסה. ועיין נ"כ במ"ש בסוף סי' ד' דפ"ק דגיטין: **עד שיהיו שלשתן זוממין**. אלא תימא כיון שהחזמו הנשים שהן עיקר העדות שני קמ"ל דלא. ואיתא ברייתא קרובה לנוסן מתני' פ' זה בורר דף כ"ח: ומנין אפילו מאה ת"ל עדים. פי' לאד עדים מיותר הקשו התוס' ותימא תימא דעדים אתא לומר אפילו ד' ומאה אחד מהם קרוב או פסול יותר מן הנלבה דכתיבי בקרא אבל טפי מד' לא ו"ל כיון דכת אחת מזמת שתי כיתות הוא הדין מאה ע"כ. ובגמרא מוקי לה והוא שהעידה כל כת בתוך כדי דבור של סיומו של חברו אבל אם לאחר זמן העידו הרי הן כשתי כתות לכל דבר ואם הזמו העדים הראשונים והרגין הע"ם אלא הזמו עדות האחרת כיון דיש הפסק בין זה לזה יותר מתוך כדי דבור: **רבי עקיבא אומר לא בא השלישי כו'**. ואיתא בפ"ק דסנהדרין דף פ'. ופי' נמקי יוסף ז"ל ר' עקיבא אומר לא בא הנלבה אלא שהנלבה אינו יכול לומר כבר העידו הנשים ונתקיים העדות בהם ושאינו הוזם לא ישלם אלא מע"ם שלא היה צריך אם העיד תוך כדי דבור דינו להתחייב אם הוזם כיולא באלו וריב"א מפרש [עיין בחוי"מ]: **על אחת כמה וכמה**. וכו' עיין בחוי"מ מ"ם בשם רש"י. ומזכרו דברי ר"ם דמתניתין קולם דברי ר' עקיבא רבו אר מפני שלשונו קרוב לנוסן הרב"ם ז"ל אבל בדברי ר"ש כמו שכתוב בסמוך בס"ל: **דן מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול**. פ"ק דסנהדרין ובירושלמי פ' אלמנה מוצית ובתוס' פ' גם פשוט דף קס"ב ופי' נמקי יוסף ז"ל בד"ם שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותם בטלה ואפילו הם אלה בדיני נפשות. אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר ואפילו התרו בהן ואמרו לשהדי אתיון וכוונו הפסולים להעיד עם הכשרים אינן נפסלין הכשרים בשביל הפסולים ורבי פליג ואמר דלא שנא: **בזמן שהתרו בהן**. גילו את דעת העדים אם באו לראות להעיד כדמפרש בגמ' ואמרו לשהדי אתיון ובכי האי אפילו בדיני ממונות פסול: **שלא התרו**. בהן היינו דאתו למיחזי ולא לשהדי אפילו בדיני נפשות לא כמילי וי"מ בזמן שהתרו בהם כשהתרו כל העדים בנידון ודאי להעיד באו והם כולם עדות אחת ומתבטלה בעדות הפסולים אבל אם לא התרו בהם או בדיני ממונות דלא שייך התראה יתברר על פי העדים אם הם עדות אחת או לא וכדאי' בגמ': **מה יעשו** וכו' דא"כ מה יעשו והדין נותן שאין העדות פסולה דאי לא הימא הכי מה יעשו שני אחים ואחד שניהם עמהם שראו באחד וכו'. ואחד מן האחים לא הלך להעיד אלא לראות מה היה הדבר וכי מפני שהיה אחד מהם פסול בטל העדות של השאר עכ"ל ז"ל ומה בפ"ק דסנהדרין מוכח דמה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול הם דברי ר' עקיבא. ור' יוסי ורבי פליגי עליה וכן משמע נ"כ ממה שכתבתי בפ' היו בודקין סימן ג' בשם סיום דברי ר' עקיבא ומשמע התם מדברי רש"י ז"ל דר' עקיבא לא פליג אר"ש אלא מוסיף על דבריו וא"ע בתוס' אשר שם אם היו שונים במקום ר' יוסי ר' שמעון שכתבו שם דנמצא אחד מהם קרוב או פסול לר' שמעון התקיים העדות בשאר ולר' עקיבא עדותן בטלה ורבינו שלמה הורה ז"ל לא הגיה בו דבר ולריך לומר שרוצים לומר דלר"ש התקיים העדות בשאר כדעת ר' יוסי. **ובגמרא** פריך לר' יוסי דאמר אף בשלא התרו שלא תכחון להעיד הוא מגיע את הדיון מפני קורבה א"כ הרוב נמי יגיע את הדיון בשהרי גם הוא רחוק והוא קרוב אצל עצמו ומסיק דהאי קרא שאשה לבולם כשנים במקיימי דבר הכתוב מדבר מדכתיב יקום דבר דהיינו העדים אבל לא בעושי דבר. וזו סוגיית הגמרא שכתבנו לעיל בסמוך בשם נמקי יוסף ז"ל אפשקא דזמון שהתרו בהן בעי בגמרא היכי אמרינן להו בשלא התרו בנידון לו בדיני ממונות דאין שם התראה וכשם רבים במה יתברר הדבר אם הוא עדות אחת ומתבטלת בעדות הקרובים או לא ומס' רבא דהכי אמרינן להו למיחזי אתיתו או לשהדי אתיתו. אי אמרי לשהדי בעלה עדות אחת מהם קרוב אם פסול עדותן בטלה אבל אי אמרי למיחזי אתו לא בעלה עדות האחרת בטיל דאיתו של זה דמה יעשו שני אחים שראו אם בעלי בשוק באחד שהרג את הנפש. אלא תוס' ז"ל כתבו דהיכי אמרינן להו קאי אדיני ממונות דאדיני נפשות לא קאי היכי אמרינן וכו' דמיחזי אגן אם התרו בו הקרוב והכשיל אם לא אלא אלא פריך בדיני ממונות דליכא התראה ע"כ. עוד כתבו ז"ל לשהדי אתיתו קשה דא"כ לא יהרג אדם לעולם דהקרובים יבאו ויאמרו לשהדי אתיתו ופי' רבינו חיים כהן ז"ל דאמרינן לעדים כשרים לשהדי אתיתו עם הפסולים או למיחזי אתיתו בלא הפסולין ואי אמרי הכשרים למיחזי אתיתו בלא הפסולין אז לא הוי עדותם בטלה אפילו אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול אבל אי אמרי לשהדי אתיתו עם הפסולים הוי עדות בטלה עכ"ל ז"ל וכתוב בנמקי יוסף ז"ל דפי' ר"ת ז"ל דוקא שהעידו כבר בב"ד והרמ"ה ז"ל כתב דהא דאמרינן אי למיחזי אתו עדותם כשרה דוקא דלא אסהידו בהדי הדדי בב"ד בתוך כדי דבור אבל אם העידו כל אחד בזוך כדי דבור של חברו עדותן בטלה דעיקר עדות בשעת הכאה היא ע"כ. עוד כתוב בנמקי יוסף בפ' זה בורר דף רע"ו*) בשם בעל מתיבות דכי קתני נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן פסולה לגמרי קאמר ואפילו שבועה לא משבעינן ליה אפומא דכשר דאי לא תימא הכי אף שלשה דקתני עדותן בטלה למאי הא אבל בתשובה להריף ז"ל נראה שמולק על זה ע"כ בקיצור מופלג וע"ש. וביד פ"ה דהלכות עדות סימן ג' ד' וד"ה עשרים. ובטור ח"מ סי' ל"ו ל"ח: **מה יעשו שני אחים באחת שראו שהרג זה את הנפש**. כך הגיה הרי"ף ז"ל וכתב ס"ת כאחד בדלית: **בי היו שנים רואין אותו מחלון זה וכו'**. פי' שני עדים רואים לאחד הורג נפש מחלון וכו' ואחד מראה ראה גמי אחד מתרה בהורג באמצע שני החלונות הרי אנו עדות אחת לענין זה שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול שבטל כל העדות ואינם מזומן עד שיזומו כולם לפיכך אם נמצאת את אחת מהם זוממת מון שהם שתי עדיות הוא וכן הרגין ההורג נהרג בעדות כת שניה שלא הוזמה והכת שהוזמה נמי הרגת על פי המזומין: **והשניה פטורה**. אם הוזמה הכת שניה אחר שנהרג הראשון פטורה היא דכיון שנהרג ההורג כל כיסא שב אין הרגין דקיימא לן לא הרגו הרגין הרגו אין הרגין דכתיב כאשר זמם לעשות ולא כאשר עשה וה"מ דשניהן רואין זה את זה בדיני נפשות אבל בדיני ממונות קיימא לן כר' יהושע בן קרחה דאפילו הנואה אחר הנואה מעמדי כגון זה אומר בפני הנוכי מנה וזה אומר בפני הנוכי מנה וזה לא ראה של זה דמ"מ תרוייהו מסהדי דחייב ליה חד מנא כדאיתא בשלהי פרק זה בורר כ"ם כשראו שניהם הנואה ביחד זה מחלון זה וזה מחלון זה ממקי יוסף ז"ל. ובגמרא אמר רב נחמן עדות מיוחדת פי' כגון שראו הנואה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ולא היו רואין זה את זה כשרים בדיני ממונות דכתיב לא יומת על פי עד אחד מאי עד אחד אימא עד אחד ממש מרישא דקרא שמעינן לה על פי שנים עדים יקום דבר אלא מאי עד אחד אחד אחד ובדיני נפשות הוא דלא מפני שצריכין כל העדים שיראו שני העבירה כאחד אבל בדיני ממונות אע"פ שראו זה אחר זה מצטרפין ומסכת ילוף לה ר' יהושע בן קרחה. וכתבו תוס' ז"ל היו שנים רואין אותו מחלון אחד מחלון זה ושנים מחלון זה ולא נרסינן במתניתין אחד בחלון זה וכו': **ואחד מתרה בו באמצע**. עיין בחוי"ש וכן נראה שפירש נמקי יוסף ז"ל כמו שכתוב בסמוך: **הרי אלו עדות אחת**. שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדות כולם בטלה וכן שאם נמצאת את אחת מהם זוממת אין הרגין על שיזומו כולם ובטלה נמי עדות כולם בקשמת אחת מהם דהומה הוי כנמצא אחד מהם קרוב או פסול: **ר' יוסי אומר לעולם אינו נהרג**. עד שיהיו פי שני עדיו מתרין בו פליג את"ק דאמר ואחד מתרה בו באמצע דמשמע דלא בעינן שאותן המעידין עליו בב"ד יתרו בו אלא אדם אחר אם התרה בו יהרג: **שנאמר על פי שנים עדים**. וגמרא פריך ומי אית ליה לר' יוסי התראה כלל והתנן ר' יוסי אומר הבועל שאמר בשוגג הרגתי נהרג מפני שהוא כמועד ומותרה ומשני הכיא ר' יוסי בר' יהודה היא [הגהה זהו דלא כמהרי"ל ז"ל שהגיה במשנה ר' יוסי בר'יהודה] דשמעי' ליה בברייתא דאמר חבר אינו צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד: **מפי תורגמן**. שמא יחליף התורגמן בלשון העדות ושוב כשמעמו הם מפי העדים יתקן להם לאקול אותם נמקי יוסף ז"ל וכתב הרי"ף ז"ל ס"ל כמפי התורגמן. וכתוב בספר מיסרים כתיב ב' חלק שני שלא יהו שומעין מפי התורגמן אלא א"כ מבין הדיין לשון העד אפילו אינו יכול להשיבו ע"כ. וכך הוא מעשה הכא בגמרא דרבא אוקים תורגמולהו תרי לעזאי דלהו לקמיה לדינא משום דהוא מידע הוא ידע מאי דהוו אמרי הני תרי לעזאי בכשדותייהו אלא לאהדורי הוא דלא הוה ידע למיהדר. ולדעת הירושלמי שהביא הר"ן ז"ל ר"ם שבועת העדות בדף כ"ם ע"א מתני' דוקא בעדים והני מעשה מיירי בעדים אבל לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל אע"ג דמתניתין מעל פי שנים עדים דרשי' ליה ס"ל הכי מדאמרי' דהכהו לעזאי דאוקי רבא מתורגמנא מיירי ע"כ בקיצור מלשון הר"ן ז"ל שם. וביד פכ"א דהלכות סנהדרין סימן א' וברפ"ד דהלכות עדות. ובטור ח"מ סימן י"ז וסימן כ"ח: **ו כל מקום** וכו' פ' כל כנס דף כ"ח ודף כ"ט ובפ' נגמר הדין דף מ"ם: **סנהדרין נוהגת בארץ** ובח"ל. פ"ק דסנהדרין דף י"ל ובודאי שאין סומכין בח"ל אלא מ"ם שכל הסמוך בארץ ראוי לשפוט אפילו בחולה לארץ. ובגמרא בברייתא מפיק לה מקרא דכתיב והיו הלה לכם לחקת משפט לדורותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובח"ל א"כ מה ת"ל בשעריך נבי שופטים ללמד לך בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר ובח"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר: **ההורגה אחד בשבוע נקראת הבלנית**. י"ם דנרסי מחבלנית: **ר' אלעזר בן עזריה**

*) נלשפסין המחדשים דפוס ראשון הוא דף ז' ע"א וכ"ש בתשובה להריף"ף איני מולק כמ"ש המחבר רק ל"ל מחלק פ"ש. אומר

אומר אחד לשבעים שנה. וביד פ"ד דהלכות סנהדרין סימן י"ב ובפי"ג סימן ז' ח' ובפי"ד סימן ו' י"ד:

פרק ב ס"מ פרק י"ג וקמי אסנהדרין: **משלשל בחבית** וכו' ועיין בתוס' דבגמרא בפירקין דף ט' ע"ב וברש"י ז"ל אשר שם: **היה מעגל במעגילה** דבמעגילה כי' כמהנא ארץ ישראל שלוקחין אבן גדולה ומוליכין אותה על הגג הנה וכנה כדי להחליק את הגג שלא ירדו הגשמים לבית ופעמים דוחפים אותה לפניו ופעמים מושכין אותה אליו הר"ר יהוסף ז"ל: **היה מושך במעגילה** הוס' פרק הנזרפין דף ע"ז ופי' רש"י ז"ל ובתוספתא קורהו מעגל ובמזיכתו קורהו מושך ומעגילה התיכת עץ עבה וחלקה ובה בית יד ודוחפה לגד הספוג וחוזר ומושכה אליו וחוזר והפיוט מתמרת ומחליק: **היה עולה בסולם** ובספר הפרפראות פרשת שופטים ושלשת ב' במסורת דין ושלשת תרד מאד רמז למה שאמרו דרך ירידה גולה דרך עלייה אינה גולה וזהו תרד שהרגו דרך ירידה אז ושלשת שלך לערי מקלט ע"כ: **זה הכלל כל שבדרך הורדתו גולה ושלא בדרך הורדתו אינה גולה** כנ"ל. וכך הגיה הרי"ש ז"ל. כל נאתויי אפילו ירידה שהיא לצורך עליה אינו גולה דמרבינן ליה מקרא דכתיב אל בשליך עליו לפטורה ולדעת הרמב"ם ז"ל כולל היה עולה בסולם ונפסקה שליבה מתחת רגליו ונפלה והמיתה פטור מן הגלות שעסיקתו לצורת חבריו לה דרך עליה והשליבה נפלה מפני שהיה דוחקה הוי ירידה שהיא לצורך עליו ופטור עליה אבל רש"י ז"ל מפרש דמרבינן לה להיזק וגולה והרמב"ם ז"ל בפ' שני דהלכות רוצח הסמיך בבא דהיה מושך במעגילה וכתב הכסף משנה דלא ידע למה ומ"מ נלמד הוא משאר דיינים ע"כ וז"ל הרמב"ם ז"ל מי שהיה דולה את החבית להעלות לגג ונפסק החבל ונפלה על חברו או שהיה עולה בסולם ונפל על חברו והרגו פטור מן הגלות שזה כמו אנוס הוא שאין זה דבר הקרוב להיות ברוב העתים אלא כמו פלא הוא אבל אם היה משגיח את החבית ונפלה על הבור ונתרסקה היה יורד בסולם ונפל על חברו היה מעגל במעגילה ונפלה על חברו גולה שנאמר ויפל עליו וימת שיפול דרך נפילה שהרי דרך נפילה מצוי ברוב העתים להזיק ודבר קרוב הוא להיות שהרי כבר לידה הכבד לידה למשה במדבר והואיל ולא זרז עצמו ותקן מכשיו יפה בשעת ירידה יגלה וכן כל כיוצא בזה ע"כ. ובערוך בערך מת בפ' אלו נערות בגמרא הבא על בתו אין לי אלא מיתות חמורות שלא יתנה שנתן לכפרה פי' דרך עליה לא יתנה שנתנה לכפרה שפטור מגלות דלא שני ליה מיתות קלות היכא דהרגו דרך ירידה דיתנה שנתנה לכפרה וחייב גלות גלות מכפרת עליו ע"כ: **נשמט ברזל מקתו** בערוך הביאו בערך קת נשמט ברזל מקתו והרג וכו': **מן העץ המתבקע רבי אומר גולה** דס"ל ואבל הברזל מן העץ זהו עץ המתבקע לא עלו בהוא תקוע בו בהרי לא אמר קרא ואבל הברזל מעלו ועוד נאמר עץ למעלה לכרות הכץ ונאמר עץ למטה הברזל מן העץ מה עץ האמור למעלה מן העץ המתבקע אף עץ האמור למטה מן העץ המתבקע והוי ואבל לרבי כמו ומשל פי' והשיל מן העץ המתבקע ורבנן סברי ואבל קרינן שהברזל עצמו כבל מעל עלו. ומ"מ לשון הגמרא על מימרת רב פפא דתוק קלא. ובפירקין ובפ"ב כיולד הרגל נהכוין לזרוק אבן ודרק ד' לעניין גלות פטור דכתיב אשר לא צדה ופי' רש"י ז"ל בלשון שני פטור מגלות דהכי משמע שלא צדה שלא נתכוין לזרוק ולזרוק אלו יום פרש לזה שלד ע"כ והקשו שם תוס' ותימא דהא פליגי רבי ורבנן בשמעא ברזל מקתו ומן העץ המתבקע דמר מחייב בהאי ומר מחייב בהאי ומאי חייב והא הוי כמו נתכוין לזרוק שהיה וזרק ד' שנתכוין לבקע עצים שלפניו והלך לגרחוק ע"כ. וביד פ' שני דהלכות רוצח ושמירת נפש סימן י"ב י"ג ס"ו. ושם כתב הכסף משנה דגרסינו ז"ל מפרש מן העץ המתבקע אשמעא ברזל דרשא קלי ודלא כרש"י ז"ל בפירש מן העץ המתבקע ילא קיים וניתו לגרחוק והרג ע"כ: **ב הזורק אבן** וכו' פרק המניח דף ל"ב ותוס' ריש פירקין. בפי' רש"ל צריך להגיה וזמנין דמקרי לינים ויהיב בה ביוש מס"ה גולה וכו' פי' ופוסם לא הוי דהא לינים עשויה ליפות ביוש ולוגים נמור ממי לא הוי למיפטריה מגלות דהא איכא דמקרי ויהיב: **ר' אליעזר בן יעקב אומר** וכו' פ' המניח דף ל"ג ולפי פסק הרי"ף ז"ל פטור מגלות ולפי' מד' דברים פטור אם בחזק וכ"ם מבשת כיון דלא ידע בה בחזק כלל: **והוציא הלה** כ"מ הלו בז"ן: **את ראשו** כגון דרך תון וקבלה פטור דכתיב ומלא את ראשו פרט לממלא את עצמו ומאי דקשה אהא מקרא דיסטיבה ידו ומלא כדי נאולתו כתבתיו בפ' בחרא דערכין. [וע' בתוי"ם]: **הוציא הלה את ראשו וקבלה** ה"ז פטור וי"מ פטור מד' דברים דאמוס הוא אלא ידע שיוצא זה ראשו אבל חייב בחזק אע"פ דאמוס הוא דהתורה רבתה בחזק אומס כדלון וי"מ דפטור לגמרי ואפילו מחזק דאע"פ דאמר אומס חייב בחזק הכא בסריה דאיתא לתתיבה נבי גלות ומלא פרש לממלא את עצמו וס"ל דגזרת הכתוב הוא דמיעטו לגמרי אפילו מחזק ע"כ מן הטור עם בית יוסף ודעת ראבוגה היא לרב בעל הטור ז"ל אבל הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל פירשו פטור לגמרי כדלתיבנא: **זרק את האבן לחצרו** תוס' פ' המניח דף ל"ב. כ"מ לתוך הגר כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל: **מה היער רשות לניזק ולמזיק ליכנס לשם אף כל רשות יצא** וכו' כך מלאתי מוגה. ומלת ולמזיק מה הסבת עניים רשות אף כל רשות יצא וכו' כך מלאתי מוגה. וגרשה שכך מגיס ב"כ רש"ל ז"ל. בפי' רש"ל מה חסבת עניים רשות דאי בעי עייל לתחוב ואי בעי לא עייל ע"כ. אמר המלקט אבל חסבת עניים דסוכה אי דמעברכה לא סני דלא עייל ואי"כ קרא ודאי לאו בחסבה דמלוה מיירי. וכתב הרי"ש ז"ל כ"ש ובלית בוי"ו. ובספר הפרפראות בפ' והתהנן ותת נולן בכסן מלא וי"ו לומר שסשה אינם המכה לבנו והרב לתלמיד וכו' כדאיתא במסכת מכות ע"כ נראה לענ"ד שמונה בכלל הבלשה דבמהני' דבסמוך גר תושב וסומא ושונא אע"ג דאית בהו פלוגתא: **ג והבן גולה** ע"י **האב אם הרגו** אבל אם עשה חבורה לא ולא אמריגן כיון דבמזיד בר קטלא הוא בשונג נמי ליני: **חוץ מעל ידי גר תושב** שאם הרג בן ישראל בשונג אינו גולה אלא הרג ואם ישראל הרגו אינו גולה על ידו רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב אבל כשהרג ישראל גר תושב יגלה אינו גולה. ועיין ביד פ"ה דהלכות רוצח ושמירת נפש סימן ג' ה' בכסף משנה ובפ"ק בסי סימן ו' י"ח ד': ורש"ל ז"ל נראה שמחק מלות מעל ידי וגרים חוץ מגר תושב. וכן הגיה הר"ר יהוסף ז"ל: וראיתי שכתב הר"ר יהוסף ז"ל אלא ע"י

גר תושב ברוב הספרים נ"א מלות אלא וגם מחק מלות זה הכלל: **הסומא אינה גולה** דברי ר' יהודה דכתיב בלא ראות פרש לסומא דהא כתיב ומאבן יבא את רעהו ביער ומשמע אפילו סומא אתא בלא ראות מעשיה ור"מ סבר בבלי דעת למעשה בלא ראות למעשה אין מעשה אחר מעשה אלא לרבנן ור' יהודה בעי בבלי דעת למעשה נתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם ור"מ סבר מתכוון שמעינן ממי מפגנה. ומשמע קלת מן הירושלמי דלא גרסינן במתניתין דברי ר' יהודה דגרסי' התם ס"ל בא מלן הנא סומא ר' יהודה דר' יהודה כוותרו מכל מלות האמורות בתורה דתניין המן במגלה בפ' הקורא עומד ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע הא אם ראה פורס. ומייתי מקרא אחר דרשו בלא ראות ר"מ אומר לרבות את הסומא ר' יהודה אומר פרט לסומא מתלמיה שיטתיה דר' מאיר תנן הוא אומר פרט (הגהה צריך עיין לעניות דעתי) וכאן הוא אומר לרבות א"ר הגיה בריה דר' הלל ביושב בבית אבל היא מתניתא כך אמו אומרים היושב בבית אבל לא יפרוס על שמע ברם הכא בלא ראות לרבות את הסומא מה מקיימין רבנן בלא ראות להביא את המכה בגילה ע"כ אבל מן הירושלמי דבפ' הקורא עומד משמע דגרסינן דברי ר' יהודה דגרסי' התם תמן תניין הסומא אינו גולה דברי ר' יהודה וכו' ושיין במ"ם שם פ' הקורא עומד סימן ו"ו: **השונא אינו גולה** וכו' גמרא והא לא אתרו ביה מתני' ר' יוסי ב"ר יהודה היא דתניא ר' יוסי ב"ר יהודה אומר הבר אינו צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. וקשה לי אני הדיוק אי ר' יוסי ב"ר יהודה תנן נסדיא במתניתין מאי קאמר מתני' ר' יוסי ב"ר יהודה היא ונראה דמשמע דל"ג במתני' רק ר' יוסי אומר הבוגא נהרג וכן משמע מהסיא סיגיא שבהבתי לעיל ספ"ק ואי גרסינן ר' יוסי ב"ר יהודה בהדיא וכמו שהוא ג"כ בפי' הרמב"ם ור"ש ז"ל אפשר לי לומר דהכי נמי קאמר תלמודא מאי קברבת לי והא לא אתרו ביה הא קחנים דמתני' ר' יוסי ב"ר יהודה ואיכו ס"ל דחבר אינו צריך התראה וכו' ואזיל לטעמיה: **השונא נהרג** וכו' תוס' פ"ק דסנהדרין דף ט': **מפני שהוא כמועד** כמותרה עליו ושובר על ההתראה דולאי לדעת הרגו רש"י ז"ל: **ר' שמעון אומר** יש בוגא גולה. בברייתא מפ' כיצד אמר ר"ש יש בוגא גולה אם נפסק החבל ונפל עליו דאין לומר בא לדעת זה גולה דהוי דומיא דנשמט הברזל מקתו ויש בוגא שאינו גולה אם כשמע החבל מידו ונפל עליו אינו גולה שיש לומר לדעת עשה דהוי דומיא דמן העץ המתבקע שאין נשאר בידו כלום ובגמ' פריך ברייתא אהדדיא דר"ש אמר אמר לה ומשני לה ע"ש: **ד עד שלא נבחרו שלש שבארץ** כגון שיהיו כל י"ד בנה שבכבוד וחלקו ואח"כ הבדילן יהושע לא היו אלא שהבדיל משה בעבר הירדן קולטות. וביד שם פ"ח סימן ג' ולשונו שם סימן ט'. כל ערי הלוים קולטות וכל אחת מהן עיר מקלט היא שנאמר ועליהם תתנו מ"ב עיר כל הערים אשר תתנו ללוים מ"ח עיר הקיבן הכתוב כולן זו לזו לקולט ע"כ אלא משום חלוק שכתב בלבד הכי מצינו לה אביי בגמרא ולעל"ד דהא דלא מצינו דרוצח הדר בערי אלא שאם בלבד הכי מצינו לה אביי בגמרא ולעל"ד דהא דלא מצינו דרוצח הדר בערי מקלט אינו מותן שכר ביתו והדר בשאר ערי הלוים שהן אבר לגאל הבית וכמו שכתבה הרמב"ם ז"ל שם פ"ח משום דסלוותא היא בסוף פירקין בין ר"מ ור' יהודה אלא דהלכה כר' יהודה: **ה ומכוונות היו להם דרכים** וכו' כך ל"ל: ושלשת מיני משולשים שיהא מדרום לחברון כמהברון לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש ומשכם לקדש כמקדש לצפון. ויהושע הבדיל שלש ערים בכל ארץ כנען שהם עברת הבנים משום דלא שייכי רוצחים כולי האי אבל בגלעד שהיא עבר הירדן דשכיחי רוצחים עובדא דכתיב גלעד קריה פועלי און עקובה מדם הבדיל משה שלש ערים אע"ג דאין שם רק שני שבטים ואלו: **ומוסרין להם שני ת"ח** אית דגרסי ומוסרין לי. וכתב הרי"ש ז"ל וידברו אליו ס"א עליו: **אף הוא מדבר** אית דלא גרסי מלת אף והכי משמע מפי' הרמב"ם ורש"ל: **על ידי עצמו** שנאמר וזה דבר הרוצח בברייתא א"ל חכמים לר' מאיר הרבה עליות עושה פי' דברים שהיום נעשין ע"י הלדם נעשין ומתקבלין ע"י הרבה שלוחין. ובערוך בערך רב פי' דרוצה לומר שיותר מועיל דבור שני ש"ח שהן שלוחי ב"ד מדברי רוצח ע"כ והכל עולה לטעם אחד. וביד פ"ה דהלכו' רוצח ושמירת נפש סימן ח' וכפ"ח סימן ז': **ו בתחלה** ובגמ' בברייתא משיים בה ר' יוסי ב"ר יהודה נופיה מי שלתחייב מיתה הרגוהו שנאמר ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת מי שלא נתחייב מיתה פטרוהו שנאמר והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וכתב הר"ר יהוסף ז"ל ס"א ל"ג ב"ר יהודה. וגם מהק מלות בביה דין. ופליג רבי אר' יוסי ב"ר יהודה ואמר מעצמן הן [גולין] כשבורין בקחד שוגג ואחד מזיד קולטות והם אינם יודעים שבשוגג קולטות במזיד אינן קולטות פי' רש"ל ז"ל רבי אומר לא אמר הכתוב שיגלה אלא הוא טועה וגולה ולימדך הכתוב שיקחוהו משם ויהרגוהו ע"כ: וביד שם פ"ה סי' ז' הביא דברי ר' יוסי ב"ר יהודה אע"ג דקיימא לן הלכה כרבי מהברו נראה הטעם הואיל ולא נשמו דברי רבי במשנה ועוד דפשטיה דקרא משייע ליה לר' יוסי ב"ר יהודה: **אחד משוח** וכו' ביד שם פ' ז' סימן ט' י"א. ובספר הפרפראות בפ' מסני שלש פעמים כהן גדול בפרשה לומר אחד כהן גדול שנמשח ואחד מרובה בגדים ואחד כ"ש שעבר כולם מסיבן הרוצח בשיתהם ע"כ: **משוח בשמן המשחה** הם הכהנים גדולים שהיו עד יאשיהו: **מרובה בבגדים** שאחר שנגנזה אלוהים של שמן המשחה בימי יאשיהו לא היה מתחנך להיות כהן גדול ואלא בלבישת שמנה בגדים: **שעבר ממשיחותו** שהיה פסול בכהן גדול ושמים זה תחיו וכשנתרפא כ"ג חזר לעבודתו ועבר זה ממשיחותו: **משוח מלחמה** כהן המשוח לומר במלחמה ברבי המלחמה אל יחן לבבכם וכל הענין עכ"ל רש"י ז"ל: **ואחד שעבר ממשיחותו מחזירין את הרוצח ר' יהודה אומר** וכו' כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל: **בדי שלא יתפללו על בניהם** בימותו. גמ' פעמא דלא מצאו הא מצאו מייתי והכתיב לכפר לגוד כדרור לעוף כן קללת הגם לא תבא אמר הוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להם לבקש רחמים על בני דורן ולא בקשו הלכך לא קללת הגם היא ואיכא דאמרי כדי שיתפללו על בניהם אלא יומתו פעמא דמצאו הא לא מצאו מייתי מאי ס"ל למעבד הכא אמרי מוכיח הטא וחיוב מגניד התם אמרי שכם נסיב ומבגאי גזור אמר הוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להם לבקש רחמים על בני ד רן

ולא

ולא נקטו: **משנגמר דינו מת כ"ג** ה"ו אינו נולה. הרי"ף ז"ל הניח גמר ומחק המם והכין. ואחני מפרש טעמא בגמרא ומה מי שנגלה כבר יולא עכשיו מי שלא נגלה אינו דין שלא יגלה דהא לאו גלות מכפרת אלא מיתת כהן הוא דמכפרת: **חוזר במיתתו של שני** מפ' טעמא רב ספרא בגמרא דאמר קרא ויכה בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקודש וכי הוא משח אותו אלא זה שנמשח בימיו והכהן הלז שנמשח שהיה לו לנקבה רחמים שיגמר דינו לזכות ולא נקט אבל אם לא פשע שכבר נקט רחמים הכתיב כפור לגוד כדרור לעוף וגומר. ספרי עד מות הכהן הגדול ר"מ אומר רולח מקבר ימיו של אדם וכ"ג מאריך ימיו של אדם אינו בדין שיהא מי שמקבר ימיו עומד לפני המאריך רבי אומר רולח ממשח את הארץ ומשלם את הקרבנות וכ"ג גרס לשניהם שתשרה על הארץ ד"א לפי שהיה לו לכ"ג להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל ע"כ: **ן נגמר דינו בלא כ"ג אינו יוצא משם לעולם ההורג** ב"ג וכו' כך הני' הר"ר יוסף ז"ל הוס' ס"פ בא לו. ובגמרא בסנהדרין ר"פ כה"ג: **שם תהא מיתתו** גמרא אמר ר' אבהו דוקא רולח דגלי בי' קרא נקבר שם אבל בתר בני הדם אפילו הלוים שהעבירים שלהם אם לא רלחו אין קוברין אותם שם בערי מקלט דאמר קרא ולכל חייתם לחיים נתנו ולא לקבורה: **כך תחומה קולט** אבל לשבת לדור בתחומה כי' תחת מחילה ומערה קאמר בעבריתא דלא דאמר קרא ויכה בה נפש ולא בתחומה אבל לקליטה אפילו בתחומה: **ר' יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם** בגמרא בעבריתא מפרש טעמא דר' יוסי הגלילי דאמר קרא ורלח גואל הדם דאיכא לפרושי לשון לוי כמו ומכה בלשון מדלא כתיב אם ירלח ור"ש סבר איכא לפרושי לשון רשות כמו ועשה ה' להם מדלא כתיב ירלח ואיכא תנא ואמורא בגמרא דס"ל רולח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם והרגו פטור עליו ומפרש טעמא מקרא בעבריתא והתנא הוא ר' אליעזר ורב הוא דאמרא דס"ל כוותיה. וביד בפ"ה דהלכות רולח ובמירת נפש סימן י': **וכל אדם אין חייבין עליו גרסינן** וכן הוא שם ביד נ"כ. ור"ם לוריא ז"ל מחק מלות אין וגלע"ד שהוא החלוק שיש בין גואל הדם לשאר כל אדם שגואל הדם יש לו רשות ואפילו בידי שמים אין כאן איסור אבל שאר כל אדם בידי אדם סוא דאין חייבין אבל בידי שמים חייבין דוק. ונם תוס' י"ש כתב ואתן טעם לקיים גרסת הספרים דגרסינן מלת אין עיין שם: **הרג באותה העיר** וכו' תוס' זבחים פ' פרת חטאת דף קי"ח. ובגמרא בעי מאי קראה דגולה מסכונה לשכונה וכן בן לוי מגלן שאם גלה לשלנו שפלנו קולטו כדקתני בבריתא ומשני דאמר קרא כי בעיר מקלטו יבא וקרא יתירה הוא דמאי למיכתב כי שם יבא אלא למדרש עיר שקלטתו כבר קולטתו. וביד שם פ"ו סימן ה' ח' י'. ובספ"ח: **הן כיוצא בו** וכו' אית דלא גרסי הכא מלות כיוצא בו וכן בתוספתא דמכות פ' שני אין הבנא מתחלת אלא רולח שגלה לעיר וכו'. וגם הרי"ף ז"ל מחקו על פי רוב הספרים. וגם רש"י ז"ל מחקו מן המשנה והגיהו קודם מלת מאחי' כאלו הוא מלשון הגמרא דקאמר עיר שקלטתו כבר כיוצא בו ואין טעם. אבל בפ' בתרא דמכות שבועות ספיר גרסינן כיוצא בו דקאי אמאי דתני התם לעיל מינה ואפשר לומר דהכא הנא התנא לשון המורגל שם ואית דגרסי הכיוצא בו בסוף מתני' דלעיל ובן לוי גולה מעיר לעיר כיוצא בו פי' כיוצא בו דרולח ישראל שגולה לשכונה זה הבן לוי שגלה ג"כ גולה מעיר לעיר ונמא כי זוהי כוונת רש"ל ז"ל והמשתיקים טעו: **אעפ"כ** אמו רולים לבדך יקבל מהם: **ומעלים היו** שכר לגוים. פי' רולחים הבאים ודרין שם גריכים להשלות מם ותרומת לגוים דלא תיתא גזרת המלך על הגוים לעבד אותם בעירם הוס"ל. ואיתא בירושלמי ס"פ בתרא דמסכת מעשר שני. ורלאיתי שהגיה הר"ר יהוסף ז"ל מעלות היו שכר וכו' לא היו מעלות וכתב כן מלאתי. וס"א מעלות היו בירושלים שכר וכו'. בפי' רש"ל ודוקא במ"ב עיר אבל בשם ערי מקלט כ"ש מודו שפין מעלה שכר לבעל הבית ע"כ. אמר המלקט דכתיב והיו לכם הערים למקלט לכם לכל גרכיכם ובמ"ב עיר כתיב ועליהם תתנו מ"ב עיר ר' יהודא אבר ועליהם תתנו כי הבן לקליטה ור"מ אבר ועליהם כי הבן ממש מה הבן לכל גרכיכם אף הני נמי לכל גרכיכם: **דברי ר"מ** דכתיב ואל אחוזת אבותיו משמע אל כל חזקת אבותיו ואמי קרא בעבד עברי כתיב וה"מ לאחוזת אבותיו ואל אחוזת אבותיו ולישתוק יטוב קרא יהיה מוכנס לדון סימנו ג"ם נאמר כאן יטוב ונאמר ברולח יטוב הרולח מה טיבה דהתם לכל חזקת אבותיו אף טיבה דהכא נמי לכל חזקת אבותיו וכה"ג פליגי ר"מ ור' יהודה בתורת הכהנים ס"פ שני דפרשת בהר סיני גבי עבד עברי דגרע ביולא ביובל. בסוף פי' רש"ל ואין הלכה כר' יהודה אמר המלקט הרמב"ם ז"ל פ' והלכה כר' יהודה בשני המאמרים. וביד שם פ"ח סימן ז' י"ג י"ד פסק נ"כ בהא כר' יהודה ובפ"ח סי' י'. ובפ"ע הלכות עבדים סימן ח' וידוע דר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה:

פרק ג ס"א פרק ארבעה עשר וקאי אסנהדרין: **ואלו הן הלוקין** פ' אלו נערות דף נ"ב. ואית דגרסי ואלו בזו אבל בבבלי וירושלמי בלי ויו וכן ברוב המסחאות **המסחאות** הר"ר יוסף ז"ל מחק הויו. וכתבו תוס' ז"ל תנא ושייר שמא שמשם אלו אבל תרומה בעל מום שמשם אוכן מקריב מזיח הבן מכבה נתנא על גבי מערכתה אלא לא חשיב לאוי גרידי אלא באותן שיש בהן חדוש והא דקתשיב כריתות שאין בהם מיתת ב"ד לאמשושינן דאיכא כרת לוקין ואין צריך למלות בהן חדוש בהבל כריתות דקתני ובקונטרס דחק למלות בהן חדוש. אלמנה לכ"ג נקט מכוח דבעי למיתני אלמנה וגרושה חייב עליה וכו' ע"כ: **הבא על אחותו** וכו' כל חייבי כריתות שאין בהן מיתת ב"ד הוזכרו במשנתנו לענין מלקות וסוס אחד מכל חייבי מיתות ב"ד לא הוזכר בה לוקות אם התרו בו למלקות ואתי' עקיבא אבל ר' ישמעאל סבר חייבי מיתות ב"ד נמי יהבם בכלל מלקות וילוף לה מקרא דכתיב אם לא תשמור לעשות את כל הדברים הלה ממלה כל ור' יצחק פליג עליהו דאף חייבי כריתות אינם במלקות ארבעים דתניא ר' יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות. ועיין בירושלמי דרפ"ז דמסכת תרומות. ודר"פ אלו נערות. וביד פ"ח דהלכות איסורי ביאה סי' ו' ח': **אלמנה לכ"ג** ביד שם פי"ח: **ממזרת ונתינה** חוס' פ' סערל דף ע"ט. בפי' הרמב"ם ז"ל אלו לאחוזת כרת אין לוקין עליו וכתב עליו החכם הר"ר סלימאן אחוזת ז"ל נראה שהתרו בו למלקות ואתי' עקיבא אבל ר' ישמעאל סבר ר"ד הוא דאין לוקין עליו אבל אלו שהתרו בו לאחוזת כרת כ"ע מודו שלוקין עליו ובאלו שהתרו לאחוזת מיתת ב"ד נמי פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא דלר' ישמעאל לוקין עליו ולר' עקיבא אין לוקין עליו והלכה כר' ומשמע מתחלת לשונו שהתו והחלק הסנהדרי וחלק הסנהדרי מחוייבי מיתה בידי אדם וכבר זכרנו שאלו הנשים שם חייבי מלקות משמע אלו הנשים לוקות ולא דרשון שהוא מחוייבי מיתת ב"ד ע"כ. וראיתי שמתק הר"ר יהוסף ז"ל ממזרת ונתינה ישראל בת ישראל לנתין ולממזר וכתב אבן יש ס"א דגרסי ליה כמו בדפוס וע"ל דשעמו הוא דלא היה מפסיק בין אלמנה וגרושה בדין זה ותו דבפ' הערל ביבמות נוסח רבא ונתין בדבר זה אם לא שלא התחתן בם מדבר לוקא בניותן לו אפילו ביהדותן ולי גרסי' הכא ממזרת ונתינה פשיטא דמיירי אפילו ביהדות אבל אין לוקשות לומר לא שנה ממזרת ישראל וכן לפי מאי דסבר רבא דביהדות נמי אסורין לומר לא שנה נתינה דאסור לומר דהנא ושייר שרשי כמה וכמה דיוס אחרים שייר כגון לאו שלא לא יהיה קדש לו לאו שלא לא תבשל גדי בחלב אמו וכיוצא בזה לאוים רבים המסורשים בתורה כי לא שנה אלא חייבי כריתות לגמר שכל חייבי כריתות לוקין וקלת לאוין לחדש בם איזה חדוש כגון אלמנה וגרושה וע"ל שהשעות בא מהרגל הלשון דגרסי' אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל וכו' בכמה מקומות כגון במסכת יבמות פ"ט ובכתובות פי"א וסוטה פ' רביעי ע"ל ז"ל. ויש לשעות בהגהתו במתני' דבסמוך מלת ומה שדומה שמחקה אך מ"ל שחזר וגרס המחק: **ב והבא אל המקדש טמא** לאו כתיב ביה ולא שמעו את מחניהם ושוגם ומי כתיב ביה את מקדש ה' ממא ונכרתה. ושמא שאכל את הקדש שוגם כתיב ביה בהדיא והכפם אשר תאכל מבשר זבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה ואזהרה דידיה לא כתיבא בהדיא ור' יוחנן ליף בג"ש כתיב הכא וטומאתו עליו וכתיב בבא אל המקדש ממא עוד טומאתו בו מה להלן שוגם ואזהרה אף כאן שוגם ואזהרה מותר כתיב ביה בפ' תצוה ושרפה את המותר באש לא יאכל כי קדש הוא ואזהרה פנול ומי מבבא מדכתיב בקרא לעיל מיניה כי קדש הם כלומר מפני שהוא קדש שנפשל למדנו מכאן כל שבקדש פסול בא בכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו ובפ' כל שעה דף כ"ד בתוס' הקשה הר"ר אליעזר ממיץ ז"ל אמאי לקי על פנול ומותר הא הוו לאו שבכללות ותיכף דנבי מותר שמפורש בהדיא דכתיב ושרפה את המותר באש לא יאכל כי קדש לא חביב לאו שבכללות ופנול ומי נמרינן שון עון מומר ע"כ. ואזהרת ממא מקרא דכתיב והבשר אשר יגע בכל ממא לא יאכל. ומעשר שני שטמא אינו אכילה וכדפירש רש"ל הכא ובמתני' דנסמוך: **כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב** תוס' פ' היסן דף כ"ד ובפ' גיד הנשה דף ל"ו והרא"ש בקרא לעיל מיניה כי קדש שם כלומר מפני שהוא קדש שנפשל למדנו מכאן כל שבקדש פסול בא בכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו ובפ' כל שעה דף כ"ד בתוס' הקשה הר"ר אליעזר ממיץ ז"ל אמאי לקי פנול ומותר הא הוו לאו שבכללות ותיכף דנבי מותר ממפורש בהדיא דכתיב ושרפה את המותר באש לא יאכל כי קדש לא חביב לאו שבכללות ופנול ומי נמרינן שון עון מומר ע"כ. ואזהרת ממא מקרא דכתיב והבשר אשר יגע בכל ממא לא יאכל. ומעשר שני שטמא אינו אכילה וכדפירש רש"ל הכא ובמתני' דנסמוך: **כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב** תוס' פ' היסן דף כ"ד ובפ' גיד הנשה דף ל"ו והרא"ש בקרא לעיל מיניה כי קדש שם כלומר מפני שהוא קדש שנפשל למדנו מכאן כל שבקדש פסול בא בכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו ובפ' כל שעה דף כ"ד בתוס' הקשה הר"ר אליעזר ממיץ ז"ל אמאי לקי על

אחרת למשכחת להו דלקי ע"י נטול הטעה כגון הנחת הטבעות וכלמפרש רע"ל ועיין תו בגמרא דפריך נמי מגזל ומפאה ומשני לה ומשמע דמסיק דוטד אחרת הוי נמי פאה דכתיב לא תכלה פאת שדך וכתיב לעני ולגר תעזב אותם ואיכא ביטול הטעה כגון שטחן את החטים דהו לית ליה לקיומיה ליה לעשה. שה"י קלו בשנוי לדטעון דבעודן חטה הוא דחייב ליתן אבל אם שחנם לא ע"ם: לוקה ואינו משלם וכו' לשון רע"ל על ולין זה לא הניתק לעשה. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פי' דר' יהודה סבר מלאי שניתק לעשה לוקין עליו. וביד בפי"ח דהלכות סנהדרין סימן ב'. ורש"י ז"ל הוא שנורם בטלו ולא בטלו ולכתיבנא דכל זמן שלא בטל לעשה בידים אע"פ שהתרו בו ב"ד לקיימו ולא קיימו עדיין יש לו תקנה לתקן הלאו אבל לרב אנפס ז"ל דנרים בדברי ר' יוחנן קיימו ולא קיימו מיל כשהתרו בו ב"ד לתקן הלאו ולא תקן שוב אין לו תקנה לתקן אותו ולוקה: זה הכלל כל מצוה בלא תעשה כך הניח הר"ר יהוסף ז"ל: דה בפי' רע"ל לחדו בג"ם מקרחה קרחה מה בישראל על מת אף בכהנים על מת ע"כ. אמר המלקט ומה בכהנים חייב על כל קרחה וקרחה דהא כתיב לא יקרחה קרחה לאף ישראל נמי ומה בכהנים חייב על הראש כגון הטיעים דהא בהדיא כתיב בראשם אף ישראל נמי. וכתב הרא"ש ז"ל והא דלא תנא בהדיא במתני' משום דלא מתני ליה קרח קרחה אחת על המת משום דבריתה מרבי ליה מלגופם ובקרחת ליכא ריבויא ע"כ: והמקיף פאת ראשו משום דבעי למימר מי מינהו פאתי הראש נקט ליה: פאת ראשו סוף ראשו ואיזהו סוף ראשו זה המשוה לעיו לאחורי אזנו ולפדחתו וכן בפי' רע"ל צריך לגניה בתחלת הלשון פאת ראשו משוה לעיו לאחורי אזנו ולפדחתו וכו' ע"כ ופי' רבינו יהודה ב"ר נתן בגמרא במקום רש"י ז"ל כי רש"י ז"ל כבר נתבקש בישיבה של מעלה לעיל מסוגיא זו קמא. ופי' הוא רי"ב נתן ז"ל הנכר לאחורי אזנו אין שיער כלום [עי' בתוי"ט]. בפי' רע"ל דדוקא בזקן כתיב בהתיה וכו' אבל בספר לקח טוב בפ' קדושים כתב דלא הנחית את פאת זקנך ג"ל לדרוש הלי את מלי רבי לרבות פאות הראש שגם הם אינם אסורים אלא בגלות שיש בו בהתיה בתער ולא במספריים ע"כ: פאת זקנו סוף זקנו ואיזהו סוף זקנו שבלת זקנו וכולהו חמש פאות דחייב במתני' בכלל שבלת הם. ועיין בספר קרבן אהרן פ' שני דפרשת קדושים: שורט עושה תבורה בעצמו משום לער מתו: השורט שריטה אחת על המת חייב הכא לאו דוקא נקט שריטה אלא משום דבעי לפליגי לקמיה בין שריטה אחת לשתי שריטות נקט ליה נמי הכא וכמדומה דלא נרסי ליה רבינו יהודה בר נתן ז"ל. וכתב נמוקי יוסף ז"ל והשורט שריטה אחת בשפרני ידיו בפניו או בשאר בשרו או בכלי ופי' הרמ"ם ז"ל לחייב תרתי משום ושרט לנפש ומשום לא תתגודדו ונדילה ושריטה אחת היא דתרוייהו שייכי בין ביד בין בכלי ע"כ. ועיין בספר הלבוש ד' י"ד סי' ק"פ סעי' ח'. וראיתי שכתבו הר"ר יהוסף ז"ל כל מלות שריטה במתני' שריטה אבל מלות שריטה לא אלא בהן יד: שרט שריטה אחת וכו' ביד בהלכות עכו"ם פי"ב סי' י"ב: חייב על כל אחת ואחת דכתיב ושרט לנפש דמלי למיכתב לנפש לא תשרטו במקום לנפש לא תתנו לכון אמר ושרט ויו דבויא הוא ריב"ן ז"ל ומתני' ר' יוסי היא דמחייב נמי על כל נפש ונפש ולא על פי אלא אחת בלבד אם אלא אחת ולא שם ולא שם ואית דגרסי עד שיכתוב את השם וכן מלאתי שכתבו הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל: ן אינו חייב אלא אחת. וז"ל נמקי יוסף ז"ל אינו חייב אלא אחת על אותו כוס שהתה כמיך להתראה בתוך כדי דבור אבל על האחרים לא לקי דיכול לומר שכתתי שהיה אסיר אבל אם התרו בו על כל כוס וכוס חייב על כל אחת ואחת נמקי יוסף ז"ל. ואיתה למתני' בפ' עשרה יוחסין דף ע"ז ובשירקין דף כ' ובפ' אותו ואת בנו דף פ"ב: ח היה מיטמא וכו' נזיר אי כהן ועיין במ"ם במסכת נזיר פ"ג מימים: היה לבוש. אית דגרסי לובש והכל אחד כמ"ש בפ' תפלת השחר גבי היה רכוב על החמור. וביד פ' עשירי דהלכות כלאים סימן ג' ובפ"ג דהלכות אבל סימן ד'. בפי' רע"ל נראה שצריך להגיה דבגמרא קאמר תו דאפילו אינו פושט וכו' דבני החדושים איתמה בגמרא והביאה הרמב"ם ז"ל גם בפי' המשנה. ואיתה לאלי בגא דהיה לבוש בכלאים בתוס' פ' ידיעות דף י"ז: מ יש חורש תלם. וכו' פ' אלו עוברין דף מ"ז. ובירושלמי פ' עגלה ערופה: וחייב עליו משום ח' לאוין. ובהא לא קא עסיק שיבא חורש בכמה שורים בכמה חמורים והרי נלקמין איסורין הרבה עליו דלכל הפחות קאמר ואלאו דכלאים קאי נלקח עליו כל איסורין שהוא יכול: בשור ובחמור. פי' בקונטרים שור וחמור דקתני במתני' לאו דוקא דשור ושם נמי קאמר והא דנקט חמור משום דשבא דקרא דבני כלאים כתיב שור וחמור וה"ם לכל שני מינים ולכי על החמור משום דסיוד במשילה באהרה ור"י בעל התוס' דחה פי' רש"י ז"ל מכמה קושיות כמו שתמצאם כאן ונם בס פ' אלו עוברין חדא מיניהו מה שכתוב בתוס' יו"ט. וכלאי הכרם חביב לתרי לאוי וכן משמע בהניא מדלא קתני כלאי הכרם אלא כלאים בכרם. ופי' ר"י דעל החמור אינו עוקה ויכול לרעות בהוא חולין וכן מוקדשין דקאמר לאו חוקא דליכא מוקדשין בחמור אלא בשור וליכא אלא שני לאוין בתרים בשור ובחמור אבל בכלאי הכרם איכא מלקות דמיירי בהיה זרוע בכרם חטה ושעורה וחרגן והיפה אותם בחריסה דקעביד תרתי חדא דקא זרע כלאי זרעים ועוד דזרע כלאי הכרם ע"כ והוא קרוב לפי' הרמב"ם ז"ל. והקשו תוס' ז"ל שם פ' אלו עוברין לפי' ר"י ז"ל קשה אמאי נקט שור וחמור בשור לאוריה ה"מ לאסוחי כלאים בשור פסולי המוקדשין כדאמר ר' יצחק בפ' בתרא דמכות דמהניא בשור פסולי המוקדשין לעוקה משום דעשאו הכתוב שני נופים לאתקש לגבי ואיל או מעשה דאילן ומוקדשין מעורבין בו חולין שמותר לאכלו חוץ לפתח עזרה ומוקדשין שאסור בעבודה ולפ"ה ניחא דליכא בפסולי המוקדשין לא דמעילה ולפי' ר"י ז"ל דמשום דעיקר כלאים בשור וחמור כתוב נקט שור וחמור ע"כ. ויש להסתפק אם רש"י ז"ל היה נורס שם מלת שביעית קודם ובכלאים בכרם: בכלאים בכרם. ירושלמי דכלאים פ"ח א"ר יאשי המחפה בכלאים נוקה א"ל ר"יוחנן ולאו מתני' היא בכלאים בכרם ואיך אפשר כלאים ש"י תרישה והא לא תזרע כתיב לא במחפה דדמי לזריעה והוה ר' יאשי מקלם לר' יוחנן הזלים זהב מכים וגו' גיהה השעירים הבוטחים בעצרם ומתעסקים בסחורה בני אל יולוו מעניך תן לחכם ויחכם עוד יסמע חכם ויוסף לקח דמשום דר' יאשי לימד לו הדין של מחפה הבין ר' יוחנן טעמא של משנה ע"כ. וז"ל רש"י ז"ל שם פרה אלו עוברי ומורם תולדה דזורע כגון

ז"ל. וז"ל רבינו יהודה ב"ר נתן פרק ראשון של זקן היינו תחת האזן מקום שלחי שתחתון ויצא משם ושם נקרא פאה בתורה של לחי שבולם לתון ושתי השבולות שבסנסר מקום חצר שני שחיים יש עשה קטן שאחבר הלחיים יחד נקרא פאה שכל אחד מהם לסוף הלחי הרי שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמעה הוא הציור שנין שתי הציבולות שבסנסר ופרק הוא בפני עצמו עכ"ל. וכתבו תוס' בפ"ק דשבועות דחייב שתים דקתני וכו' מייתי בהתראה אחת ובגלות בבת אחת או בזה אחר זה תוך כדי דבור דלא מצי למימר אתנאיין לאי בכמה התראות לא הוה פליג ר' אליעזר לומר אם נטלן כולן בלחתה אינו חייב אלא אחת ואע"ג דמלרכינן קרא הכא בגמרא לחתחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה תרנו הא"ל להכא לא צריך קרא דפאות מחלקות ור' אליעזר לית ליה מחלקות ע"כ. עוד כתבו שם דאע"ג דעל הזקן אינו חייב אלא אחת בתער בהקפה הראש אף במספריים כעין תער. עוד כתבו שם דמשמע ונשתה שניהם חייבים כמו מקוף ומיקף דשניהם חייבים כדילפינן מלא תקיפו לשון רבים וה"ג תניא בהדיא בתוספתא וכו' ע"ש. וביד פי"ב דהלכות עכו"ם סימן ז'. ואיתה בפ"ע מיתים דף מ' וח"ק קאמר לה ור' אליעזר פליג עליה דסבר מלקט ורהיטני נמי נאות עבדי פי' דבעינן גבי פאת זקן נאות שיש בו השחתה דכתיב גבי כהנים ופאת זקנם לא יגלחו וגבי ישראל כתיב ולא תשחית את פאת זקנך ולפי' אחי מהאי בג"ם דשאה פאה דבעינן נאות שיש בו השחתה דאיכא תער דוקא לח"ק ור' אליעזר ס"ל דשחתתן דהני נמי מיקרי נאות דדרך לגלח בהם. מלקט לגלקט בו השערות הדקות ורהיטני הוא דומתמו ועל שם שהוא רך בגלותו וקל נקרא כך כלמתרגמינן וירק ורהט נמקי יוסף ז"ל או הוא הר"ן ז"ל כפי מה שכתוב בתוי"ט. אבל רש"י ז"ל פירש בפ"ק דקדושין דף ל"ה מלקט פלייגא של מלאתאי חרבות שמחליקין בם את תיק הסייף רהיטני פלייגא של עושי תרישין ע"כ. ולאיתי שהגי' הר"ר יהוסף ז"ל בשם ס"ת ר' אלעזר אומר אם לקטו במלקט אפילו בריטני חייב עוד הניח בשניהם ר' אלעזר בלחי יוד. וכתוב בספר לקח טוב פאת ראשך הסכם פי' רש"י ז"ל זה המשוה לעיו לאחורי אזנו ופדחתו ומגלח ביקף ראשו עגול סביב פי' שכל עיקרי השער של הראש הן בסוף הראש בעיגול חוץ מן הלעיים שהן יורדין מכאן ומכאן ומעכבין את העיגול ולפיכך קרא הכתוב השחתת הלעיים הקפת הראש שנשאר כל ראשו מוקף סביב. ולא תשחית וכו'. ונלוח שיש בו השחתה דהיינו בתער אבל לא במספריים ופאות הזקן הם חמשה שתים מכאן ושתים מכאן ואחד למעה כמו שפרש"י ז"ל ושאר המפרשים שנחלקו בפירושן וחייב על כל פאה ופאה על הראש שתים ושל זקן חמשה הרי בבת אחת והתראה אחת ונ"ל דנפקא לן הכי מדכתיב פאת ראשכם פאת זקנך ולא כתיב פאות ראשכם פאות זקנכם אלא פאת בלשון יחיד וחייב על כל אחת ואחת ע"כ: ן כתב ולא קשקש. בנקודת חירק בקוף ושו"א בשי"ן ולירי"ו בקו"ף ופת"ח בשי"ן: בדיו בכחול וכו'. תוס' פ' המביא תעיין דף כ'. ועיין בספר קרבן אהרן פ' שני דפרשת קדושים. וביד בהלכות עכו"ם פי"ב סימן י"א: שיכתוב שם השם בפירוש רע"ל צריך להגיה בגמ' מפרש השם וכו'. ופירש בנמקי יוסף עד שיכתוב שם השם לעומר על אותה שריטה יכתוב את השם נמקי יוסף משמע דגרסי' מלת שם בנקודת קמץ וכן כתוב בתוי"ט. ומ"מ קשה ל"ל לא שם ולא שם ואית דגרסי עד שיכתוב את השם וכן מלאתי שהגיה הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל: ן אינו חייב אלא אחת. וז"ל נמקי יוסף ז"ל אינו חייב אלא אחת על אותו כוס שהתה כמיך להתראה בתוך כדי דבור אבל על האחרים לא לקי דיכול לומר שכתתי שהיה אסיר אבל אם התרו בו על כל כוס וכוס חייב על כל אחת ואחת נמקי יוסף ז"ל. ואיתה למתני' בפ' עשרה יוחסין דף ע"ז ובשירקין דף כ' ובפ' אותו ואת בנו דף פ"ב: ח היה מיטמא וכו' נזיר אי כהן ועיין במ"ם במסכת נזיר פ"ג מימים: היה לבוש. אית דגרסי לובש והכל אחד כמ"ש בפ' תפלת השחר גבי היה רכוב על החמור. וביד פ' עשירי דהלכות כלאים סימן ג' ובפ"ג דהלכות אבל סימן ד'. בפי' רע"ל נראה שצריך להגיה דבגמרא קאמר תו דאפילו אינו פושט וכו' דבני החדושים איתמה בגמרא והביאה הרמב"ם ז"ל גם בפי' המשנה. ואיתה לאלי בגא דהיה לבוש בכלאים בתוס' פ' ידיעות דף י"ז: ט יש חורש תלם. וכו' פ' אלו עוברין דף מ"ז. ובירושלמי פ' עגלה ערופה: וחייב עליו משום ח' לאוין. ובהא לא קא עסיק שיבא חורש בכמה שורים בכמה חמורים והרי נלקמין איסורין הרבה עליו דלכל הפחות קאמר ואלאו דכלאים קאי נלקח עליו כל איסורין שהוא יכול: בשור ובחמור. פי' בקונטרים שור וחמור דקתני במתני' לאו דוקא דשור ושם נמי קאמר והא דנקט חמור משום דשבא דקרא דבני כלאים כתיב שור וחמור וה"ם לכל שני מינים ולכי על החמור משום דסיוד במשילה באהרה ור"י בעל התוס' דחה פי' רש"י ז"ל מכמה קושיות כמו שתמצאם כאן ונם בס פ' אלו עוברין חדא מיניהו מה שכתוב בתוס' יו"ט. וכלאי הכרם חביב לתרי לאוי וכן משמע בהניא מדלא קתני כלאי הכרם אלא כלאים בכרם. ופי' ר"י דעל החמור אינו עוקה ויכול לרעות בהוא חולין וכן מוקדשין דקאמר לאו חוקא דליכא מוקדשין בחמור אלא בשור וליכא אלא שני לאוין בתרים בשור ובחמור אבל בכלאי הכרם איכא מלקות דמיירי בהיה זרוע בכרם חטה ושעורה וחרגן והיפה אותם בחריסה דקעביד תרתי חדא דקא זרע כלאי זרעים ועוד דזרע כלאי הכרם ע"כ והוא קרוב לפי' הרמב"ם ז"ל. והקשו תוס' ז"ל שם פ' אלו עוברין לפי' ר"י ז"ל קשה אמאי נקט שור וחמור בשור לאוריה ה"מ לאסוחי כלאים בשור פסולי המוקדשין כדאמר ר' יצחק בפ' בתרא דמכות דמהניא בשור פסולי המוקדשין לעוקה משום דעשאו הכתוב שני נופים לאתקש לגבי ואיל או מעשה דאילן ומוקדשין מעורבין בו חולין שמותר לאכלו חוץ לפתח עזרה ומוקדשין שאסור בעבודה ולפ"ה ניחא דליכא בפסולי המוקדשין לא דמעילה ולפי' ר"י ז"ל דמשום דעיקר כלאים בשור וחמור כתוב נקט שור וחמור ע"כ. ויש להסתפק אם רש"י ז"ל היה נורס שם מלת שביעית קודם ובכלאים בכרם: בכלאים בכרם. ירושלמי דכלאים פ"ח א"ר יאשי המחפה בכלאים נוקה א"ל ר"יוחנן ולאו מתני' היא בכלאים בכרם ואיך אפשר כלאים ש"י תרישה והא לא תזרע כתיב לא במחפה דדמי לזריעה והוה ר' יאשי מקלם לר' יוחנן הזלים זהב מכים וגו' גיהה השעירים הבוטחים בעצרם ומתעסקים בסחורה בני אל יולוו מעניך תן לחכם ויחכם עוד יסמע חכם ויוסף לקח דמשום דר' יאשי לימד לו הדין של מחפה הבין ר' יוחנן טעמא של משנה ע"כ. וז"ל רש"י ז"ל שם פרה אלו עוברי ומורם תולדה דזורע כגון

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

חורם לכסות את הזריעה ע"כ. ותוס' ז"ל כתבו שם דלמאן דס"ל בפ"ק דמועד קטן לחורם בשביעית אינו נוקה מוקי הך דהכא בחורם ומחפה דמחפה חייב משום זורע ע"כ. ויש נורסים במתני' ובלאי הכרם ושביעית וכו' ופעמים הוא בידן דהא תוס' שם ס"ל אינו עוברין סייגו לפירוש ר"י שפירש דחשיב תגא תרי לאוי חד משום כלאי זרעים וחד משום כלאי הכרם מדלא קחני בכלאי הכרם אלא בכלאים בכרם ע"ש. אלא שיש נורסים וכלאים בכרם בוין ויש בבית ויש בוין ובבית ובכלאים בכרם: **ויום טוב** וכו' בגמרא פריך ולילי ממי משום זורע ביום טוב דהא מחפה זורע הוא אלא שמעינן מינה דסבר תגא דידן אין חלוק מלאכות ביום טוב שם עשה שהיה שלם מלאכות בהעלם אחד או עשה מלאכה שם בה שתים אינו חייב אלא אחת ותגא שייר לא משני דהא יש לתני ובגמ' פריך עובדא וליחשוב וליחשוב וכריך ממי וליחשוב ממי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביום טוב דמנו דהיינו שבועה בחול היינו ממי ביום טוב דהיינו איסור טולא ומסיק אלא הא תגא איסור טולא נמי ופריך וליחשוב קונס שלא אחרוש ביום טוב בעינן שבעינו בפ' אין בין המודר קונס שלי שאיני חורש בה לעולם הכריח הר"ן ז"ל בפ' שבועות בתרא דף ס"ו ע"ב דשמעינן מינה דאין נדרים חלים על קיום מצות לא תעשה אע"פ שחלים על דבר מצוה ודלא מרב י' ז"ל ע"ש. ואחרים אומרים שאין שבועות חלים על דבר מצוה אף בקיום איסור לא תעשה חלים והכי מוכח בירושלמי וכו' עד והכיא דמכות הכריעו דהתם תגא ושייר טובא ודפרקינן הא תגא איסור טולא נמי ליה יגדיל תורה ויאדיר הוא אבל לעולם נדרים חלים בקיום האיסור וכן דעת הרמב"ן ז"ל ע"כ בקיאור מופלג ורלאיתי שהגיה הר"ר יהוסף ז"ל וכהן וגיר ואף בבית המומאה: **אף לא הנזיר הוא השם.** אף לא נזיר וכהן קאמר ולא דק רבינו יהודה ב"ר נתן ז"ל. ולא כמאן דמגיה דגרסת המשנה אף לא בכהן ונזיר וכן ג"כ בירושלמי ליתיה. וכעי"ל אפשר לפירוש נקט בכהן ונזיר: **י במה מלקין אותו** וכו'. עד סוף פי' י"ד ביל פי"ו דהלכות סנהדרין סימן ח' עד סוף הפרק ובפי"א. ושם כתוב לפיכך אמרו חכמים שאפי' הבריא ביותר מכין אותו ל"ט אחת יוסף לו אחת נמצא אלא הכהו אלא ארבעים הרשויות לו ע"כ פי' שאפילו אם באולי יעשה החזן ויכהו מכה אחת יתירה עדיין לא נקה רק מ' הכתובים בתורה ח"כ ס"ל ברב ז"ל לכיון שלא נתפרשו בתורה ל"ש אלא מדרשא מדכתיב במספר ארבעים ולא כתיב ארבעים במספר מקרי הל"ש תקנת סופרים ולא מן התורה קילור מן הכסף משנה: **יא אין אומדין אותו.** וכו' פ"ק דסנהדרין דף י' ברייתא ובפ"ד מחוסרי' כפרה דף י"ח. ורלאיתי שהגיה הרר"א ז"ל אין אומדין וכן מלות עמדוהו וכן מלת ביאד והפי' עין מהחלפת באלף גם האלף מהחלפת בעין: **ואמרו אינו יכול לקבל מ' פטור.** דכיון דנתבזה בב"ד ונקה קלת סגי ליה בהכי אבל לא נקה אלא אמדוהו מ' וחזרו ואמרו אין יכול לקבל כלום לא נקה דאמין דהוסיף לנרוש לגרוש האומד אלא נוקה לאחר זמן וה"ל אם אמדוהו לחמשה עשר ומשלקו חזרו ואמרו יכול עדיין לקבל מ' פטור משום דלקה אבל לא נקה דאמין להוסיף על אומד ראמון ריב"ן ז"ל והוא קילור הגמרא דבגמרא דיוק נקה אין לא נקה אלא אמדוהו לקבל מ' וחזרו ואמרו אין יכול לקבל מ' פטור אמדוהו לקבל י"ח וחזרו ואמדוהו ואמרו יכול לקבל מ' פטור ומכני אמר רב עשת לא קבילא הא דאמדוהו ליומיה הא דאמדוהו ליומא אחרא אי לאחר זמן ופי' הוא ריב"ן ז"ל מהאיתין באמדוהו ליומיה לקבל מ' אי י"ח והלכך כי חזרו ואמרו בו ביום אין יכול לקבל אי יכול אינגלאי מילתא לנמרא דאומד שלהם לא היה כלום כיון דבו ביום אתרו כל מה שאמדו אחרי זה לא נתתנה ולא הכהים בשבות מועט כזה וי"ל דהם עמו באומד הלכך כי אמדו תחלה למ' וחזרו ואמרו בו ביום אינו יכול לקבל אם לקה מקצתם פוטרין אותו שהרי נתבזה ואם לא לקה הרי הוא כמו אלא אמדוהו כלל ובעשיו הוא דמעייני בדיני' ואמרו אינו יכול וממתינין לי עד שיבריא ויהיו אומדין אותו אומד הראוי לו וכן אמדו תחלה לי"ח וכו ביום חזרו ואמרו יכול לקבל מ' אינגלאי מילתא דמעו באומד ראמון ואינו כלום והלכך אם לקה כבר כל הי"ח פוטרין אותו דכיון דיצא מב"ד כבר בזיון גדול לב"ד הוא להחזירו אבל לא לקה דאמין להוסיף על אומד ראמון דאינו כלום ע"כ. אבל אמדוהו ליום אחר היינו דקתני בברייתא אתרי באני דמתני' דפטור אפילו לא לקה כלל דולאי דביום אחר אפשר להשתנות ולהכחים וולאי שיפה עיינו בדינו ע"כ בקיאור: **אמרו אומד אחד** וכו'. בר"פ החובל ברייתא קרובה לנוסן משנתנו: **ואם לאו** דלא אמדוהו אומד אחד אלא נגאו אחד אמדוהו תחלה נוקה ומתרפא. ובגמרא רמי אמתניתין ותניא אין אומדין אומד אחד לשני לאוין ומוקי למתני' כשאמדוהו לי"ב דשלשה ראיריים חשבינן להו אומד נגאו אחד כיון דראויות להשתלם אבל אם לא אמדוהו רק לי"א לא מלקינן ליה רק ל"ט משום נגאו אחד ומתרפא וחוזר ונוקה ובהא מיתוקמא ברייתא: **יב** חזן הכנסת אפשר לומר בשום לשון לאיש וחיוון שרוחה ומשניה על ארכי בית הכנסת וכלאמריכן בעלמא יעקב אבינו חזנא דמתא הוא וכן נ"כ שליח צבור הנקרא בקצת מקומות חזן מהאי טעמא הוא וכדתנן בפ"ק דשבת באמת אמרו החזן רוחה מסיכן התיומקת קורין וכמו שכתבתי שם סימן ג'. וכן מלאתי שפירש נ"כ ר"ש לוריא ז"ל. ועיין עוד שם במה שפירש בכפולה אחת לשנים ושתים לאדבע: **נפרמו** עיין במשנה ה' פ"ק דשבועה: **מגלה את לבו** שאינו מכהו על כשותו שנאמר והכהו ולא לכשותו סרמב"ם ז"ל פי' ט"ז מהלכות סנהדרין ומגאתיה בספרי פ' תצא מתות' יום טוב. ואני ג"כ מלאתי בילקוט שם פרשה כי תצא אדנעים יכנו ולא על הקרקע יכנו ולא על כשותו ע"כ: **כפולה אחת לשנים** ובגמרא כפולה אחת לשתים אמר רב חסדא ח"ר יוחנן מנין לרלועה שהיא מוכפלת שנאמר והפילו ע"כ הדפוס שבגמרא ונראה דדרים והפילו והכפילו. וכן כתב בתוי"ט ג"כ שמלא בסם ירושלמי אל תקרי והפילו אלא והכפילו ע"כ אבן בירושלמי בלפני אין תלמוד. ורש"ל ז"ל הגיה בגמרא אחסר לשון עוד ושכך ל"ל והא מינעי ליה לנוסיף אם כן ליכתוב קרא ישהו מלי והפילו ס"מ הרתי ע"כ. וכן המלקנו כתו' בילקוט בדפוס ג"כ: **ושתי רצועות עולות ויורדות בה.** כשהא מנגיס ידו ומוריד עולות ויורדות בה. ומלאתי כתוב זהו ס"ד שאנו נוקין ברצועות עור וחמור סור לכפר על מל"ת שנתחמם בעשייתם כי הסור אפילו בתקופת עבת הוא חם. וחמור לכפר על עגלות קיום מ"ע וכן החמור אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה ע"כ. והוא מן החכם הרר"י

גלגמי ז"ל: **יג ידה טפח** מקל שתלוים בם ארכו טפח. ורלועה עצמה רחבה טפח וגוגעת על כל ארכו שמשער כך שכשהוא מכה כלה ראשם של רלועה בפי כריסו בתחלת כריסו שהמכה שוגר בלד המוכה ומכה אותו בריחב נגו הלכך ארך הרלועה ברוחב כל גבו עד מקום שמתחיל שם הכרס ואע"ג דאמרן לעיל האבן יתום לאחריו אעפ"כ היה הוא משלקה עצמו לגד לדו והיה מכה ברוחב ריב"ן ז"ל: **וראשה מגעת** ס"מ ומגעת: **פי בריכו** הוא עבורו ולא כל האדם שיין הלכך בעי למיעבד ברלועה אבקתא דכי בעי מיקטר ביה וכי בעי מרפה בו כדי שתגיע לפי ברכו כדפי' רש"ל: **שנאמר והפילו השופט** ברוב [ספרים] ל"ג מלת השופט: **והמכה מכה בידו** אחת בכל כחו. נמרה תנא כשהוא מגביה בכתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת כי היכי דליתיה מרגיש פי' בכח. והגיה הרי"ש ז"ל באחת ידו: **יד והקורא קורא** אם לא תשמור. הא מיפשע פשיעא דבעי קרייה כדאמרי' (ניבמות) [בקריאות י"א] בקרת תהיה בקרייה תמה ולכי קתני הכא והקורא ריב"ן ז"ל. בפי' רש"ל והשלבי אומר על כל הכאה והכאה. אמר המלקה נראה לע"ד והשלבי אומר ברים ל"ל דאי נרסינן אומר בדלית היכן מלינו אמידה אחר שהתחילו להלקותו על כל הכאה והכאה והברמב"ם ז"ל ג"כ מלאתי בפירושו שכתוב ויאמר לו הכה כל זמן שמכה אם היה מספר הכאות מספר הרבה יתעכב בקריאת שני הפסוקים האלה ואם הוא מספר מועט ימהר ויכוין כל מה שאפשר שיגלים הקריאה בהתחלה הכאה וחוזר לראש ע"כ. וכן כתב ג"כ בפי"ו דהלכות סנהדרין: **וחוזר לתחלת המקרא** מייתי בשלא נמלט להשלים המקראות בסוף המלקות אבל לכתחלה צריך לנמלט כדכתיבנא: **ושמרתם את דברי הברית** וגומ' ותותם והוא רחוק יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא כל זה מלאתי במשניות מוגהות שעבר בקריאת שני הפסוקים האלה ואם הוא מספר מועט ימהר ויכוין כל מה שאפשר שיגלים הקריאה בהתחלה הכאה וחוזר לראש ע"כ. וכן כתב ג"כ בפי"ו דהלכות סנהדרין: **וחוזר לתחלת המקרא** מייתי בשלא נמלט להשלים המקראות בסוף המלקות אבל לכתחלה צריך לנמלט כדכתיבנא: **ושמרתם את דברי הברית** וגומ' ותותם והוא רחוק יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא כל זה מלאתי במשניות מוגהות שעבר עליו הקולמוס וכן במשנה שבירושלמי ליתיה אבן בתלמוד ירושלמי לא נמלא על הפרק הזה ונם בהרמב"ם ז"ל שם בהלכות סנהדרין ליתיה ותימה על רש"ל ז"ל ועל הרב בעלאל אשכנזי ז"ל שלא הגיהו. ונם בתוס' יום טוב כתוב בדברי. גם הרי"א ז"ל מחק וכתב לא מלאתי זה בכל הספרים: **ואם מת** וכו' ר"ש החובל: **פטור** מפני שמכהו ברשות כדתנן לעיל בפ' שני יצא האב המכה את בנו וכו' ושליח ב"ד: **הוסיף לו** וכו' פ' סמיך דף נ"ב: **נתקלקל בין ברעי בין במים פטור** רבנן סברי אחד האיש ואחד האשה בין ברעי בין במים ורי יהודה סבר ברעי בין איש בין אשה ובמים דוקא אשה ור"מ פליג עליהו בברייתא דבין איש בין אשה ברעי ולא במים: **מן כל חייבי בריתות** וכו' פ"ק דמגילה דף ז' ותוס' פרק אותו ואת בנו דף פ'. וביל שם בהלכות סנהדרין פי"ז סימן ז'. ובשור ח"מ סימן ל"ד: **דברי ר' חנינא בן גמליאל** גמרא א"ר יוחנן חלוקים עליו חברו על ר' חנינא בן גמליאל ואמרי דבי רב תנינא דחלוקים דסבי תנן בפ"ק דמגילה אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת ואי איתא דנפשרו מידי כריתתן אידי ואידי בידי אדם הוא רב נחמן אמר הא מני ר' ישמעאל דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא דתניא וכו' דכתיבא בראש פירקין ולהכי קאמר דזדון כרת דיום הכפורים בידי שמים ולא בידי אדם אבל מאן דס"ל דמלקות איכא בחייבי כריתות מודי לר' חנינא דנפשרו מידי כריתתן כיון שלקו רב אחי אמר אפילו תימא מתני' דמגילה רבנן היא דאמרי חייבי כריתות יצאו בכלל מלקות מ' ואפ"ה ליכא למילף מינה שחלוקים על ר"ח דה"ק נתני' שבת עיקר חומר זדונו בידי אדם וזה עיקר חומר זדונו בהכרת ומיהו אם חתרו בו ולקה מיפסר: **נוטל נפשו** כ"א ניטלת נפשו עליה. ופסק הרב אלפסי ז"ל הלכה כר' חנינא בן גמליאל וכמו שפסק רב בגמרא וכן הוא ביל שם סי"ז אבל כאן בפירושו ז"ל כתב ואין הלכה כר' חנינא: **על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו** דמדה טובה מרובה ממדת פורענות אחד מת"ק דבמדת פורענות כתיב פוקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים ובמדה טובה כתיב ועושה חסד לאלפים ומתרגמינן לאלפי דרין ד' דורות כנגד אלפים דורות הייט אחד מחמש מאות משום לאלפים אינו פחות מפני אלפים וכ"ש אם כפשוטו דמשמע אלפים עד סוף כל הדורות ריב"ן ז"ל: **רש"א ממקומו הוא למד** כן דרכו של ר"ש לומר דהכ"ג בברייתא דה"כ פרשת אחרי מות ומייתי לה בגמרא פ"ק דשבועות דף ז' ר"ש אומר ממקומו הוא מוכרע ורמזתיה שם בפ"ק דשבועות סימן ג'. ופי' נמוקי יוסף ז"ל ממקומו הוא למד כלומר איך צריך ללמוד מקל וחומר לעשה מלוה ביוסיפו לו על חייו שהרי מנוף המקרא אתה למד שאפילו נמנע מעשות עבירה ביוסיפו לו חיים אמ' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ומה עשה הלא בעבירות הוא עוסק שיפרוש מהם אלא האי אשר יעשה פרישה היא וקאמר וחי בהם כאילו עשה מצוה עכ"ל נמוקי יוסף ז"ל. בפי' רש"ל ממקומו הוא למד מחייבי כריתות וכו' כתב הרי"א ז"ל זה קשה דהא נס הראשון למדו מחייבי כריתות ואם הוא אין זה נקרא ממקומו ויותר נראה נכון לפרש ממקומו כלומר ממקום שנזכר בו עשיית המצוה דהיינו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם למדנו זה הק"ו שאמר בשעשיית המצוה נפשו נתנה לו כי בעבירה נאמר ונכרתו הנפשות השוכות ולכן הוא אומר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ע"כ: **ר"ש** בן רבי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשר יעשה אותם האדם כי הדם הוא הנפש וגו' מאתי מונה כאן ואומר לא תאכלנו למען ייטב לך ומה אם הדם וכו' ולא הגיה זאת הסגנה שהרי הרמב"ם ז"ל בפירושו ז"ל הוא שכתב ואתה יודע לשון הכתוב ומנע האדם מאכילת הדם וכיצד ייעד על זה למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני ה' ע"כ. ושוב פסוק אחר בסוף אותה פרשה למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלהיך. ובנמוקי יוסף נראה דנדים שנפשו של אדם וכו' ביל פכ"ב דהלכות איסורי ביאה סימן י"ט: **מן** ר' חנינא בן עקשיא כ"א. בפי' רש"ל אע"פ שבאלו הכי לא היו אוכלין אותן וכו'. אמר המלקה מלאתי שכתב עליו החכם הרר"ר אפרים אבכמי ז"ל חתנו של רבינו שלמה לוריא ז"ל וא"ע וא"כ למה פירש לעיל חה דוקא במי שבאה עבירה לידו ובכאן יהרו כיוסף הצדיק ודוק ע"כ. ובמחילה מכבוד תורתו לא ידעתי לסוף דעתו שאפשר לומר דולאי שחיי שלא כל שכר המצות שוה דולאי שכר היושב ולא שבר עבירה שבאה לידו גדול משכר המצות של היושבין ובעלין מלאכול שקלים ורמשים: **לפיכך הרבה להם תורה ומצות** י"מ שהכוונה להם בלאמרם מצות נס על האוהרות שהרבה להם אוהרות הרבה במה שהיה אפשר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

להוליע באחרים אחת ומחרבו באחרות לו בדבר כדאמרי' בכמה דוכתי לעבור עליו בשני לאוין כדי שיקבל שכר הרבה על הפרישה מן העבירה וכמו כן כתב בכל מקום באמרו ז"ל לעבור בהרבה לאוין כן נפרש הדבר. ופי' הרמב"ם ז"ל מעיקרי האמונה בתורה כי כשקיים אדם מצוה מצוי"ג מצות כראוי וכהוגן ולא יסתתף עמה כוסה מכ"ונת העולם בשום פנים אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה כמו שבארתי לך הנה זכה בה לחיי העולם הבא ועל זה אמר ר' חנינא כי המצות בהיותם הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלימותה ובעשותה אותה המצוה תחי' נפשו באותה מעשה וממה שיורה על העיקר הזה מה שבאל ר' חנינא בן הרדיון מה אני לחיי העולם הבא והשיבו המשיב כלום נא מעשה לידך כלומר מלמדן לך לעבות מצוה כהוגן השיבו כי מלמדה לו מצות צדקה על דרך שלימות כלל מה שאפשר וזכה לחיי העולם הבא ופירוש הפסוק ה' חפץ למען צדקו לגדל את ישראל למען כי יגדיל תורה ויאדיר עכ"ל ז"ל. והחכם הרב ר' משה אלשיך ז"ל פי' במזמור קי"ט בפסוק אתה צוית פקודיך לשמור מאוד שהוא מאמר ר' חנניא בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שהוא כי הוקשה לו כי אחר שהעושה מצוה אחת וכשמר מעון מעיזן לו ומוחל את העון וכו' א"כ למה הרבה לנו

סליק פירקא. וסליקא לה מסכת מכות

מסכת שבועות

בעה"י המציל את כל עמו ישראל מכל צרות רבות ורעות ונתן לחם את חג המצות וגם את חג השבועות נתחיל מסכת שבועות.

פרק א כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים וסידר אחר מכות שבועות מפני שבין סוף המסכת שעברה ותחלת זו המסכתא יש דמיונים בדיניהם ומשפטיהם והם דומין אלו לאלו כמו שמכר בתלמוד והתחיל לעניין הבוא מפני שהוא נ"כ ממעשה הדיינים שאין רשות לכוף על השבועה אלא לשומע ע"כ. ופי' הרב המקובל מירמו המהר"ר חיים ויטל נ"ע מבאה זו ע"ד הסוד כי מבנה זו מדברת בסוד שם ההויה ע"ם בדרושים שלו המוך לפוסק שכתב שם שלפי אותו הסוד יהורלו כמה קושיות שיש במשנה ע"ם. כתבו תוס' ז"ל הא דלא פתח תנא כל כנייני שבועות בשבועות כלפתח בנדרים ובנזיר [עי' בהוי"מ] ונלע"ד דאינו שהתיל התנא בפ' שבועת הדיינין לא הוה קשה לן בגמרא מידי דמכות ושבועות ולאי שייכן אהדדי ותלויות בדיינים וכאן בשאי סדרא דשבועות שייכי אלא משום דהתחיל בשבועות בטוי מש"ה פריך בגמרא מכדי תנא ממכות קא כליק שהלו בב"ד מ"ם דתני בריש שבועת בטוי דלא שייכא לדיינים כלל ושבקה לשבועת הדיינים בסיפא אע"ג דשייכא בדיינים ומשני וכו' עוד פריכין בגמרא מ"ם הכא דתני להו לגולמו ומ"ם נמי יליאות השבת ומרחות נגעים דלא תנו להו לגולמו ומשמיע שבועות וידיעות הטומאה דגבי סדרי כתיבן ודמיין להדדי בקרבן עולה ויורד תני להו גבי סדרי ואיידי דתנא תרתי הנא כולהו ואיידי דידיעות הטומאה זוטרין מיליהו שני פרקים אלו הראשונים בלבד שרי ותמי להו בריסא כלומר מהיר התנא עצמו מהם ומפשר מסם תחלה והדר תני שבועות דנפישא מיליהו והקבו חוס' דשבועות הטומאה שתים שהן ד' הו"ל למיתני דסיא שיקר מילתא העלם טומאה דקדש ומקדש והעלם קדש ומקדש ותרלו דיהא ליה למנקט לשון ידיעה מטעמא דמפורש בפ' שני ידיעות קמייתא דליתהו בכל התורה קא חביב לי נמי לאידך לשנא דידיעות בתרייתא דמהיין לידי קרבן קחביב ולהך ליעבא הא דלא תנא נמי ידיעות השבת משום דמיחא ליה למנקט יליאות דבמלאכות נופייהו איכא שתים שהן ד' אבל הכא לא מצי למנקט הטומאות שתים שהן ד' דליכא אלא תרתי טומאת קדש וטומאת מקדש ע"כ: [הגהה נלע"ד אני המלקט דלא"ג דידיעות הטומאה הוו תרי פרקי קנאי ושבועות שהיה דבפוי לא הוו רק פרק אחד דהיינו פרק שניה קרי להו לשבועות דנפישא מיליהו משום שבועות אחרינא דרחוי לאסמוכינהו לכל מיני שבועות אהדדי וכן מצאתי אח"כ שכן כתבו תוס' ז"ל לקמן בגמרא וכתבו עוד ליכא למימר דמיהא דסליק מפ' בריסא דהא ממרחות נגעים סליק ע"כ]. ודברי רש"י ז"ל הביאם רעז"ל לקמן ר"פ שני. ועוד הקשו ז"ל דאמאי לא תני נגי מרחות נגעים כולהו הא דמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד ותרלו דליתהו בדלי דליה והקשו ז"ל דמ"מ ליתנייה יליאות השבת כיון דאיתי' בדלות ודמי שפי לשבועות והרלו ז"ל דהני לכפר והני להכשיר ע"כ. ובגמרא כריך מהני' דקתני שתים שהן ד' מני לא ר' ישמעאל ולא ר"ע דאי ר' ישמעאל האמר אינו חייב אלא על העתיד לקמן ספ"ג ואי ר' עקיבא הא אמר על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש לקמן ספ"ם שני ומסיק דרבי היא וידיעות ס"ל כר' ישמעאל ובשבועות נסיב לה כר' עקיבא ואיה לא ס"ל וה"ק שבועות לר' עקיבא שתים שהן ד'. ועוד מפ' רבא בגמרא דאפילו ידיעת בית רבו ס"ל לרבי דהוי ידיעה. וביד רפ"ח דהלכות שבועות: ידיעות הטומאה עיין בפי' הרמב"ם ז"ל בר"פ שני שכתב שם אמנם היותם שתים לפי שהם כולם תלויות בטומאת מקדש ובטומאת קדשיו ואינם ד' ידיעות טומאת גופו תחלה לענין מקדש וידיעות המקדש תחלה וידיעות בשר קדש תחלה וידיעות טומאת גופו תחלה לענין בשר קדש ע"כ: **יציאות השבת** עיין במ"ש רפ"ק דשבת. בפי' רעז"ל ונלע"ד דר"ל והוסיפו לחוץ בפסיפת ידו אע"פ שלא הוציא גופו לחוץ וכן משמע מן התוס' ז"ל ע"ש: **מראות** נגעים שיש בהם תרבעה לשון זכר כדכתבינן בריש"ק דמסכת נגעים בפ"ד: **ב** כל שיש בה ידיעה וכו' עד סוף הפרק ביד פי"א דהלכות שגגות ובפ"ב רוב פירקין בפ' חמישי דפרשת אחרי מות וע"ש קרבן אהרן: **וידיעה בסוף** משאכל את הקדש וכו' לשון רעז"ל. אמר המלקט ובגמרא בבריתא דרשי לה רבי שפיר דפרשת קרבן עולה ויורד אין מחייבו על מנע אא"כ אוכל באותה טומאה קדש או נכנס למקדש דכתיב קרא או בנגעת חיה שמאה לומר לי למיכתב או בנבלת בהמה טהרה בהמה בכלל חיה אלא לג"ש נאמר כאן בהמה טמאה ונאמר להלן בפ' לו באוכל קדשים בטומאת הגוף בבהמה טמאה מה להלן טומאת קדש אף כאן טומאת קדש וטומאת מקדש ומי יצפא מהקשא דקרא דכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבוא אתקש מקדש לקדש ולחי בגמרא להאי הקשא ובמסקנא ליף רבא טומאת מקדש מדכתיב הכא בקרבן עולה ויורד לכל טומאתו וכתיב התם בטומאת מקדש אף כאן טומאת מקדש אף לדומה עוד טומאתו בו מה להלן טומאת מקדש אף כאן טומאת מקדש. והמלם כך נקד הרי"א ז"ל הטין בקמץ: **שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה** רמיתי בסניה הר"ר יהוסף ז"ל יום הכפורים בלא ויו וכתב ברוב הספרים נרסינן ויום הכפורים בויו וא"ע למה לא אמר הולים לפי זו הגרסא ע"כ ואינו מבין כי אדרבא לע"ד לאותה הגרסא לחוקה יותר וכמעט שאין לה הבנה. וגם רמיתי את הלחן הסני כי גם במתני' דבסמוך מתק הויו של ויום הכפורים מכפר והאחרון הכניד לפ"ד כי במשנת ועל זדון מקדש וקדשיו הגיס שעיר הנעשה בפנים יום הכפורים מכפר וכתב ס"א ויום בויו וא"ע כי נ"ל שפעות ע"כ. ומה נאמר שכונתו ז"ל לגרוס שעיר בשבת הבין ור"ל שעיר הנעשה יום הכפורים בפנים ובמתני' דבסמוך ר"ל שעיר הנעשה יום הכפורים בחוץ ולקמן שעיר הנעשה יום הכפורים בפנים מכפר הוא דוחק גדול בעיני: **תולה** לשון עליו מן היסורין שכל השונגין נריכין כפרה לכפידנו וקודם ידיעה עונשין הן הלכך אע"פ דאינו יודע שחטא יש לו לאלם. ובגמרא בבריתא תניא ומנין שלשים בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף שעשיר זה תולה ולא לשאין בה ידיעה בתחלה אע"פ שאף היא אינה בת קרבן ת"ל לכל חטאתם הראויה לבוא לכל חטאת יצאת שאין בה ידיעה בתחלה שאינה באה לכלל חטאת לעולם ופרכינן בגמרא ונתכפר כפרה גמורה ומשני א"כ לימא קרא מחטאתם מאי לכל חטאתם מכלל דבני חטאת נינהו: **ג שעיר הנעשה בחוץ מכפר דלא כר' שמעאל** דאינו ס"ל דאם אין ידיעה בתחלה ויש בסוף חייב לבניא קרבן וכ"ל כר"מ לכל השעירים כפרתם שוה ולדיהיה הא לאיתקש חיטון לפיומי הוא לומר דמה פיומי אינו מכפר בשאר עבירות דכתיב מטומאות ולא כל טומאות אלא על טומאת מקדש וקדשיו שחלקה הכתוב מאחר עבירות לדין קרבן עולה ויורד לדעת ר' יהודה אם לדעת ר"ש ממקומו הוא מוכרע דלא אייתי אלא בטומאת מקדש וקדשיו לכתיב וכפר על הקדש מטומאות וטומאתו אל קדש אף חיטון אינו מכפר בשאר עבירות: **ויום הכפורים מכפר** ביום עצמו מוציא על הקרבנות שנאמר כי יום כפורים לכפר עליכם. בסוף פי' רעז"ל ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה ע"כ. אמר המלקט ובגמרא פריך כיון שהוקשו יכפרו שניהם כפרה אחת ונכפר פיומי אדידיה ואדחיטון על שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף וא"מ לחיכא דלא עבד חיטון כגון אם לא היו להם שעירים ככל הנוהג ומשני אמר קרא גבי שעיר הפיומי וכפר אהרן על קרנותיו אחת לשנה מכפר אחת מכפר ואינו מכפר בה שתי כפרות והכי פריך ונכפר חיטון אדידיה ואדפיומי על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ואע"ג דאי אפשר שיבא חיטון ולא פיומי דהא פיומי קרב בתחלה כ"מ לטומאה בחירב בין זה לזה פי' אם נטמא ואכל קדש או נכנס למקדש ממא אחר שקרב שעיר הפיומי מכפר אחר מכפר אחת בשנה אחת בשנה: **ד ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא לבסוף** פסיקין בגמרא מבריתא דתניא בהדיא דס"ל לר' יהודה דאפילו חטא בסופו ליודע כגון שראהו שנטמא ונכנס למקדש וסופן להודיע דשעירי רגלים ושעירי ר"ח מכפרין כיון דהשתא מיהא הטא שאין מכיר בו אלא פ' קרבן ביה. ונלע"ד דאע"ג דשעירי רגלים ושעירי ר"ח כדאיתא בגמרא ובכדי' כבר רעז"ל ושוד שהם תדירין יותר אע"פ קתני שעירי רגלים בריש"א או מכוס דאתיא מדרשא חביבא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org